

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 770.

CHICAGO, ILL., 15. junija (June 15th), 1922.

LETO—VOL.—XVII.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 24th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

Odsev umirajočega monarhizma. *Dvorna poroka v Belgradu.*

Kralj Srbov, Hrvatov in Slovencev, in poleg teh tudi kralj par drugih narodnostnih manjšin, katere smo označene v imenu monarhije, se je dne 8. junija poročil s hčerjo rumunske vladarske hiše. Po vsej državi so se vršile velike slavnosti na dan poroke, neke dni prej in nekaj dni pozneje. Sedaj je zopet vse mirno v "troedini" kraljevini". Ljudje kritizirajo in se prebujajo kakor poprej, stotisoči žive v pomanjkanju kakor poprej in v gospodarskem oziru vlada v državi bled kakor poprej. Srbi, Hrvatje in Slovenci imajo odaj mater, in vsaka vladarica je blaga svojemu ljudstvu. Tako so nam vedno pripovedovali in tako nam pripovedujejo tudi sedaj.

Srbi v kraljevini niso imeli matere dolgo časa. Lani pokojni kralj Peter je bil vdovec, Aleksander pa ni je težko najdel družico, primerno kroni povečane monarhije. Hrvatje, Srbi in Slovenci, živeči pod Avstro-Ogrsko, niso bili mnogo na boljsem, kajti cesarica Elizabeta, mati avstro-ogrškega ljudstva, je bila umorna od človeka, ki ni ljubil takih mater. Če bi zavzel prestol Franc Ferdinand, bi bilo ljudstvo zopet brez matere. Njegova žena ni imela dovolj plave krvi in bi ne mogla postati mati blagega avstro-ogrškega ljudstva in njeni sinovi bi ne imeli pravice do prestola. Atentat v Sarajevu je preprečil vse poznejše komplikacije za družino Franca Ferdinanda, toda je ustvaril novo, nagal je iskro za vojno, ki je divjala štiri leta — v nekaterih krajih sploh ni še končana — in na pogotiču je med drugim vznikla nova balkanska monarhija, oziroma stara se je povečala. Karl Habsburg je ostal samo malo časa in tedaj je dobro avstro-ogrsko ljudstvo dobilo mater v cesarici Ziti, ki pa jo je zamrla. Zita sedaj sanja o starih dnevih ceremonijalnega jupa nekje v Španiji, pokojni Karl pa je v pozablenosti.

...

Časopisje je v podrobnostih poročalo o pripravah na belgradsko poroko. Poročevalci so natančno opisali ceremonijalne obrede in obleke ženina in neveste. Belgrad je bil sijajno okrašen, ves v zastavah in še nikdar v svoji zgodovini ni bil tako razsvetljen kakor ob tej priliki — razun morda tedaj, ko so ga napadali Turki in je bil včasih v plamenih. Ampak tega je že dolgo minilo. In takratna razsvetljava je bila drugačna od današnje.

Ko se je pomikal dvorni spreved v katedralo — katali že pomeni katedrala v Belgradu — so bili ob strani vojaki in orožniki. Dve vrsti jih je bilo — ena obrnjena na ulico, druga proti trotoarju, z napetimi puškami v rokah, z nasajenimi bajoneti, pripravljeni, da streljajo kakor hitro bi se opazilo kako sumljivo gibanje v množici, ki je pozdravljala svojo novo ma-

ter. Tak je bil ukaz. Aleksander je že prej čul pok bombe, vržene z namenom, da ga ubije. Cilj je bil zgrešen, ubitih pa je bilo par oseb njegovega spremstva. Zato so se za ta slučaj zavarovali. In končno — biti vladar pomeni biti izpostavljen atentatom. To je edina nevarnost v vladarskem poklicu. In od te niso izvzeti nobeni ljudje, v katerih rokah so vodstva držav. Tudi na Lenina je bil že izvršen atentat in kroglja, ki mu je ostala v vratu, je mnogo kriva za njegovo fizično oslabelelost. Par predsednikov te republike je padlo pod roko atentatorjev, monarhi, predsedniki in ministri so bili njih žrtve. Atentati so bili in bodo še dolgo časa. Eden glavnih vodij avstrijske socialistične stranke, Friderich Adler, je bil atentator. Grof F. M. G. Stuerghk, tedanji avstrijski ministrski predsednik, je padel od njegove kroglje. Drugače se je slovesnost končala brez kakih posebnih nevarnosti. Sin angleškega kralja je bil navzoč, ameriški poslanik in poslaniki drugih vlad, ki imajo svoja zastopstva v Belgradu, romunska kraljeva dvojica, italijanski prestolonaslednik, nekaj članov starega ruskega dvora in ruske aristokracije, člani grške vladarske hiše, zastopnik Francije, sama najvišja gospoda. Podaniki so imeli pravico streči, okrasiti Belgrad in druga mesta v Jugoslaviji ter dajati darove. Vsaka pokrajinska oblast je imela pravico zbrati skupaj dovolj prispevkov za nakup bisera, ki se jih je vdelalo v krono kraljice Marije, kajti tako je ime Aleksandrovi nevesti. Poleg bisero in drugih draguljev so imeli podaniki pravico poslati novoporočencema razna druga darila. V nekaterih krajih so njima poklonili tudi lepe rezidence, dve v Sloveniji. Vršila so se zborovanja, na katerih se je slavilo Aleksandra in njegovo nevesto, pošiljale so se udanostne brzojavke in voščila, kakor je že od nekdaj navada. V nekaterih krajih se jo opušča, n. pr. v Rusiji, Nemški Avstriji in tudi v Nemčiji. Tam so bile včasih slovesnosti! Belgradska poroka je le neznan odsev starih poročnih ceremonij, ki so se vršile v Petrogradu, Berlinu in na Dunaju. In tisti časi se ne povrnejo več. Škoda — za monarhe.

Bolgarski Boris, kateremu je Stambulovski vzela skoro vse vladarske posle in se radi tega zabava v vrtarstvu, je gledal z zavistjo svojega kolega v Belgradu. Včasih je bilo tudi za dinastijo v Sofiji živahnije življenje. Sedaj se tam dogaja sprememba, ki ni prijetna za vladarje.

Stari diplomatje mislijo, da se je s to poroko utrdilo prijateljstvo treh držav na Balkanu. Vladarske hiše v Bukareštu, Atenah in v Belgradu so sedaj v tesnem sorodstvu. To, pravijo, pomeni, da bodo te dežele živlele med seboj v največjem prijateljstvu. Čudno, da so že pozabili na sorodstva med vladarskimi hišami

Nemčije, Anglije, Rusije in Avstro-Ogrske, Grške in Romunije. Vsa sorodstva med njimi niso mogla preprečiti vojne, niti jo niso skušale preprečiti.

Na svetu bo še dolgo slabo. Ljudstvo je še pripravljeno živeti v podaništvu in to tudi naglašja. V večini sledi tistim, ki ga vodijo pred prestole, da se tam klanja. Tu se klanja denarnim kraljem. Tam se klanja kronanim in nekronanim kraljem. V eni zadnjih izdaj tega lista smo priobčili apel Mariborskega ženskega društva za nabiranje prispevkov v prid gradnje otroške bolnice. Bolnica bo nosila ime kraljice Marije in imenik prispevateljev za to bolnico bo nji izročjen, dasiravno se niti malo ne briga za take reči. Kaj je nji do imen prispevateljev za kako otroško bolnico! Ampak monarhistični duh zahteva tako početje. Če bi v mariborskem okrožju vzeli svinčnik, pa preračunali, koliko je stala poročna slovesnost samo v Belgradu, bi pronašli, da bi se za ta denar lahko zgradilo pet otroških bolnic, morda celo več. Kraljevska in diplomatska gospoda je jedla iz zlatih krožnikov. Krožniki iz finega porcelana bi bili ravno tako dobri. S tistim zlatom pa bi se lahko nakupilo gradbenega materiala in najelo zidarje, pa bi imel Maribor otroško bolnico. Napis "otroška bolnica" bi zadostoval. Ime kraljice bi bilo brez škode izpuščeno. Kajti za slučaj, da se dinastija tekom let spremeni, ali pa se jo odpravi, je treba taka imena brisati, kar ni tako lahko kakor brisati imena napisana s kredom na tabli. Po raznih krajih Slovenije, Hrvaške, Bosne in Hercegovine je precej takih "poklonitev", plošč in spomenikov Habsburžanom, ki ne delajo prijetnega utiska na Aleksandra. Ker so narodni voditelji obrnili svojo lojalnost od Habsburžanov na Karadjordjeviče, bi radi te spomenike na kak način iztrebili, da bi se nikjer ne poznalo. To ni lahko.

Zadnji teden smo prejeli apel od "Jadranske straže" v Splitu, ki želi s pomočjo prostovoljnih prispevkov zgraditi nekaj bojnih ladij. Jugoslavija ima namreč precej podadmiralov in mnogo mornaričnih častnikov, ki so služili preje v avstro-ogrski mornarici, sedaj so pa brez posla. Jugoslavija je revna in ne more na mah zgraditi bojnih ladij. Privatna iniciativa naj izpolni to vrzel. Nekateri odstavki tega apela se glase:

Bratje! Sestre!

V Splitu, v srcu Dalmacije, v tem biseru krone Karadjordjevičev Silnih, ustanovilo se je društvo, čegar prvi člen pravil se glasi:

"Društvo se imenuje "Jadranska Straža", a cilj mu je nabavljanje bojnih brodov z namenom, darovati jih svoji državi".

Da, mi sinovi ene matere, hočemo in moramo pohiteti v pomoč narodni svoji državi, da bo ona silna in močna, kakor je na kopnem, tako tudi na morju!

Srbski carevi in kralji, hrvaški kralji in slovenski vojvode naj darujejo iz svetih svojih grobov sijaj svojih kron sijaju Karadjordjevičeve krone, biser-krone vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev.

In sijaj te skupne krone enokrvnih bratov naj zabliski pred vsem svetom tudi na bojnih ladijah po Jadranskem morju in naj ne ugasne nikdar srečna zvezda Silnega Vojvode Karadjordja!

*V to ime, bratje in sestre, pomози Bog!
Slava Spominu Silnega Vodje Karadjordja!
Slava Spominu Petra Velikega Osvoboditelja!
Živilo Nj. Veličanstvo Kralj Aleksander I.!*

Predsednika te hlapčevske "straže" sta bivša ministri Juraj Biankini in splitski župan dr. Ivo Tomić. Razume se, da je v odboru mnogo drugih "prominentnih" oseb. Ljudje bodo prispevali v slavo "Boja Velikega Osvoboditelja" in v "Spomin Silnega Vojvode Karadjordja". Tak je svet danes. Nekoč je bil mnogo slabši. Hlapec se počasi umika DOSTOJANSTVO ČLOVEKA, toda se vendar UMIKA.

Isti dan, ko je časopisje poročalo o belgradskih poročnih ceremonijah, je bila objavljena tudi vest, vzeta po pariškem *Le Journal*, da so sovjetske oblasti v Petrogradu odprle grobnice carjev in pobrale dragocenosti iz rakev. Srebrno grobnico carine Anke nove so vzeli in jo nadomestili s cenejšo. Odprle so rakev carinje Katarine Velike in ji sneli dragi ovratnico. Vest najbrž ni resnična, toda je mogoče. Carski ukazi so stvar preteklosti in danes ukazujejo tisti, katere so carji pošiljali v Sibirijo in potomci tistih, katere so pošiljali v smrt carjevi rabljali. Če še niso pobrali draguljev in zlata iz grobnic carjev in carinj, ga bodo pozneje. Tudi take vesti ne delajo prijetnega občutka na kronane glave.

Monarhistični duh v Nemčiji, v Rusiji in v drugih deželah, ki so postale republike, ni še zatrt. Tudi v Franciji ga je mnogo. Nič čudnega ni, ako je monarhizem močan v Jugoslaviji. Priprosti konak priprosti dinastije se je umaknil sijajni dvorni palači in dinastija ni več priprosta. Zasluga za to gre Hrvatom in Slovencem, ki iz prejšnjih izkušenj vedo, kakšen mor biti dvor. Ko dvor odigra svojo vlogo, bodo jugoslovanski narodi sposobni kooperirati drug z drugim in se vladati brez pomoči krone. *Silnega Vodje* ne bodo več potrebovali. Danes se še medsebojno napadajo, tisti, ki so za medsebojno kooperacijo, so socialisti. Teh v Jugoslaviji še ni dovolj in monarhizem in zadnjaštvo bosta v nji še kraljevala. Najprvo daleč revolucija. Potem pridejo druge. Dopoveduj ljudem, da je grdo igrati hlapca in se poniževati pred človekom, ki je samo človek in nič bolj in nič manj "nacionalno" kakor vsak drugi človek. In raztolmači jim, da posameznih osvoboditeljev NI. Moč osvobodjenja je v LJUDSTVU. In osvoboduje se polagoma, po zakoni zakonih razvoja, samo toliko, kolikor se zna, in kolikor se je sposobno osvoboditi. Nič več, nič manj.

V Italiji, kje se je vršila konferenca za ekonomsko obnovo Evrope in za vspostavitve trajnega mira med evropskimi državami, se boji med fašisti in delavskimi strujami nadaljujejo. Zanimivo je, da so v teh bojih fašisti v ospredju. Seveda jih kolikor toliko podpira vlada in vsa buržvazija, toda na zunanji pogled se ni, kakor da je delavstvo v bojih s fašisti šibkeje, kakor so fašisti. Komunisti, ki so za takojšnjo revolucijo, se ne smeli pustiti tako mirno moriti od par deset tisoč italijanskih fašistov. Po njihovem zatrjevanju je Italija zrela za revolucijo, torej čemu pustiti na čelu fašistom rušiti tiskarne delavskih publikacij in državne dvorane. Morda pa Italija še ni zrela za revolucijo, kakoršno so pred letom in pol propagirali v Moskvi, zato sedanje razsaianje fašistov, ki divja skoro deset let naprej.

Socialist si, praviš. Ali bi mogel dati zadovoljiv odgovor na tole vprašanje: "Koliko naročnikov ima pridobil Proletarec? In koliko članov v socialističnem klubu"? Če si socialist, moraš biti aktiven član socialistične armade. Če nisi, tedaj ves tvoj socializem ni sar ne izda.

Nekoliko pregleda o političnih strankah v slovanskih deželah.

(Konec.)

Po vseh deželah se opaža naraščajoč prepad med masami ljudstva in inteligence. Povsod so v prejšnjih letih vladale stranke inteligence, ki so imele ljudstvo za svojo štafažo, za njegove interese se pa niso brale. Ko so se pričele organizirati socialistične stranke in pozneje agrarne stranke, so se inteligenci izpodrinila tla. Tako se je inteligenca kot sloj iznašla v novi situaciji. Inteligentni sloji niso edini v svojih zahtevah, kakor ni delavstvo ali kmečko ljudstvo. Zato tudi ni v nobenemu sloju opaziti enotnega nastopanja in to v nobeni deželi. Velik del mlajše inteligence je vedel prepojene s socialističnim duhom. Inteligenca v povsod nacionalistična, ker je pri nji ta čut najbolj razvit. V raznih slovanskih spisih, ki so izšli po prevratu, najdete patriotične članke ljudi, ki so se že takrat prištevati h komunistom. Nacionalizem in inteligenca sta dve neločljivi stvari. Na Slovenskem naprimer se je organizirala stranka narodnih socialistov, h kateri pripada večinoma uradništvo in delavstvo nekaterih "višjih" poklicev. To je stranka prejšnjih "liberalcev" ali "mladoslovencev", ki pa se ni nikdar mogla uveljaviti, ker je bila mašina "staro"-liberalcev prejaka. Šele po prevratu je to gibanje došlo večji zamah.

Na Poljskem so sedaj v ospredju nacionalisti in imperialisti, za katerimi stoji politika francoske vlade. Pliški, predsednik republike, je bil preje pristaš socialdemokratske stranke in še danes je smatran kot ena zelo progresivna oseba v vladi, toda njegov vpliv v sodanjih okoliščinah ni odločilen. Izmed vseh slovanskih dežel je Poljska edina, ki ima med drugimi tudi stranko, ki je odločno konservativna. Vse ostale stranke se predstavljajo kot ljudske, napredne, liberalne ali. Toda Poljska ima stranko, ki jo vodi plemstvo, visosestniki in visoka duhovščina. Ta stranka živi od slave plemstva v prošlosti in se opaja ob deklamirajo stare zgodovine iz časov, ko so bili ljudje samo pino, grofje in knezi. Ta stranka je monarhistična in če bi se ji ponudila prilika, bi spremenila republiko v monarhijo.

Na Češkem je bila v prejšnjih časih najjačja mladočelna stranka pod vodstvom dr. Kramarja, sedaj mladodemokratska. Po premirju izgublja svoje pooblaste. Kot že omenjeno, je med Čehi patriotizem v komunističnem smislu zelo razvit, poleg tega pa so Čehi razdar demokratičen narod. Zato so njihove stranke povezane s šovinizmom in s točkami iz socialističnih programov. Klofačeva stranka narodnih socialistov je ena jaka. Izmed vseh novih dežel, ki so nastale po vojni, Čehoslovakija kljub notranjim bojem najbolj uspeva, kar je pripisati razvitosti gospodarskega življenja ter politični zrelosti Čehov.

V Jugoslaviji sta vodilni stranki radikalna in demokratska. Obe imata izvor v Srbiji že leta pred vojno. Obe sta danes konservativni in obe imata enak cilj: Usiliti in pridobivati visoka mesta za svoje pristaše, v prvi vrsti Srbom. Izmed obeh ima samo demokratska stranka v svojem programu nekaj točk, ki govorijo za socialne in kulturne reforme, toda jih ne skuša izvajati. Obe sta pod kontrolo stare inteligence. Mlajša inteligenca si žele išče potov k boljši koncentraciji.

Izmed slovanskih držav je Čehoslovakija edina, ki se jo lahko imenuje industrialno deželo. Vse druge so pretežno agrarne. Do predvojnih časov so bile socialistične stranke v slovanskih deželah le malopomembne skupine, razun na Češkem, kjer je bilo veliko industrialnega proletariata. Po vojni je socialdemokratska stranka na Češkem zelo hitro napredovala in je postala izmed vseh najjačja. Potem se je pričel razvijati bolj in bolj frakcijski boj, ki je dobil v nekaterih mestih obliko pouličnih izgedov med socialisti in komunisti. Ko so se vrste izčistile, je ostala Češka socialdemokratska stranka še vedno jaka in je še danes ena izmed največjih strank v deželi. Češki komunisti so v početku napravili veliko šuma, toda v Moskvi jim niso mnogo zaupali, ker je bilo v njihovem vodstvu par vodilnih oseb z zelo slabo zgodovino z ozirom na delavsko gibanje. Na Češkem je mnogo več politične svobode kakor v Jugoslaviji ali na Poljskem in češko delavstvo je precej inteligentnejše kakor v drugih slovanskih deželah. Na Slovaškem in v Karpato-Rusiji skušajo pridobiti socialisti in komunisti revnejše kmečke sloje v svoj tabor.

Na Poljskem so socialisti važna stranka samo v Galiciji, kjer je bila dobro organizirana še za časa, ko je dežela spadala poč Avstrijo. V pruski Poljski prevladuje med delavstvom krščanskosocialna in narodna socialistična stranka. V bivši ruski Poljski so se socialdemokratje kompromitirali s sodelovanjem v vladi, kar je imelo za posledico, da so se delavci obrnili h komunistom. Komunistična stranka je na Poljskem nelegalna, toda deluje "pod zemljo", kakor preje v Rusiji pod carizmom. Poleg teh je v Poljski več drugih radikalnih strank, med njimi socialistična kmečkadelavska stranka, h kateri pripadajo večinoma kmečki delavci in revnejši kmetje. Tudi ta stranka je zelo pod vplivom boljševičskih idej. Poljska je dežela kjer je ljudstvo v prvi vrsti verno in radi tega nepristopno radikalnim strankam, ki jih položaj sili voditi boj tudi proti klerikalizmu, kar pri verni masi pomeni proti veri. Delavsko gibanje v ruskem delu Poljske je najšibkejše. Motreč položaj od vseh strani, nimajo komunisti nobenega izgleda, da postanejo jačja stranka, prvič, ker Poljaki mrze Ruse, komuniste pa smatrajo za orodje ruske vlade, drugič, ker se je na Poljskem že naselila med mase ona brezbriznost, ki ni prav nič prikladna za vročo, razburljivo propagando. Dežela je prišla v stadij, v katerem je potreba smotrenega, vzgojevalnega dela za organiziranje poljskega proletariata. Le v slučaju novih vojnih zapletjav se situacija lahko spremeni.

Izmed vseh novih dežel je Jugoslavija edina, kjer so komunisti takorekoč brez agitacije dobili mogočen zamah. Pri volitvah v konstituanto l. 1920 so dobili nad petdeset mandatov in so bili tretja najjačja stranka v državi. Toda ta proces ni bil naraven in danes so v Jugoslaviji le še ostanki prejšnje komunistične stranke. Po raznih stavkah, po atentatu na regenta Aleksandra in po umoru ministra Draškovića se je pričel progon proti komunistom na vsi črti. Njihove mandate so razveljavili in zatrli njihove časopise. Mnogo vodij so zaprli, tudi vislice so igrale pri tem svojo vlogo, nekateri komunistični vodje pa so pobegnili v inozemstvo. Drugi so ostali in ko se je val progonoval poleg, so pričeli ponovno izdajati svoje časopise pod spremenjenimi imeni. Nezadovoljni elementi na kmetih, ki so glasovali v začetku za komuniste, so se pridružili raznim kmečkim strankam, delavstvo, kar se ga je ločilo od socialistične stranke, se je pa pričelo polagoma vračati.

Socialdemokratske stranke v Jugoslaviji so dobile pri volitvah v ustavotvorno skupščino l. 1920. samo okoli deset mandatov in še te večinoma v Sloveniji. Te stranke takrat še niso bile združene, ker so bile organizirane še na podlagi teritorija, v katerem so delovale pred vojno. Socialdemokratsko stranko na Hrvaškem je komunistični val skoro popolnoma uničil, istotako v Srbiji. Pozneje so se pričeli boji med skrajnimi levičarji in centrumaši in nastala je socialistična delavska stranka s sedežem v Beogradu.

V prošlem letu so se združile vse socialistične stranke v Jugoslaviji pod imenom *Socialistična stranka Jugoslavije*. V Srbiji, na Hrvaškem in v Bosni po ponesrečenem eksperimentiranju komunistov zedinjena socialistična stranka dobro napreduje, toda v Sloveniji jo slabše notranji boji, ki so menda največ osebnega značaja. Med vsemi strankami je boj. Mnogo tega boja je plod tekme za vodstvom, toda odločajo tudi razne diference med njimi. Boji med strankami so naravna stvar. Ljudstvo se pri tem uči in se polagoma izpopolnjuje za treznejšo, razumnejšo politiko in s tem za samovlado.

Vse stranke v slovanskih deželah, ki so stranke inteligence, se proglašajo za liberalne, razun stranke konservativcev na Poljskem. Večina agrarnih strank je v verskih vprašanjih nevtralna. Njim so interesi kmetov prvo in vse drugo jim je postransko. Socialistične stranke v slovanskih kakor v vseh drugih deželah v Evropi so svobodomiselnne, ker morajo voditi boje s klerikalnimi strankami, ki so skrajno sovražne socialističnim. Med delavskim ljudstvom delujejo krščansko-socialne stranke, ki skušajo na podlagi krščanskih nauk združiti vse elemente v družbi in na ta način odpraviti nesoglasje med sloji in uvesti koooperacijo. Seveda je to nemogoče. Vplivna krščansko-socialna stranka je na Poljskem, nadalje na Češkem, kjer je ta stranka do leta 1921 bila edina, ki je imela svoje politično delovanje raztegnjeno tudi med Slovaki.

V Sloveniji igra vlogo krščanskih socialcev jugoslovanska ljudska stranka, ki je še vedno najjačša stranka med Slovenci. Pred nekaj tedni jo je njen prejšnji dolgoletni vodja dr. Šušteršič obsodil in ji odreka pravico do obstoja pod sedanjo firmo, toda ker ima na svoji strani duhovščino in se skuša prilagajati novodobnim nazorom med ljudstvom, ima še pogoje za obstanek. Toda svoje stare pozicije absolutne vladarice slovenskega političnega življenja si ne pridobi več. Kakor med liberalno inteligenco, tako so tudi v klerikalni stranki nastale frakcije, ki silijo narazen.

V nobeni slovanski deželi ni ene same dovolj močne stranke, ki bi imela nad vsemi drugimi večino in bi lahko sama vladala. Raditega imajo skoro vse koalicijske vlade. Edino v Bolgariji je Stambulovskijeva stranka toliko jaka, da ji ni treba delati vratolomnih koaliciij, ki ne dajejo vladam nobene stabilnosti.

Tudi v Rusiji nimajo koalicijske vlade, dasiravno so evropski državniki že večkrat izrekli željo, da bi radi imeli tako vladu. V Rusiji je absolutna gospodarica politične situacije komunistična stranka. To ji je omogočeno raditega, ker je v prvih letih preobrata polagoma zatrla vse opozicionalne stranke z motivacijo, da je bilo te edino sredstvo za ohranitev pridobitev, ki jih je prinesla revolucija. Svobodnega političnega življenja, kakor ga poznajo druge dežele, v Rusiji še dolgo ne bo. Rusko ljudstvo je politično nezrelo, pa se komunisti boje, da bi ga pridobile druge stranke v svoj tabor, kakor hitro bi bilo gibanje in delovanje strank v Rusiji svobodno. Pri volitvah v sovjetete se navadno dogaja, da dobe komunisti do dve

tretjini mandatov, par jih dobe menjševiki in sočasni revolucionarji, druge pa neodvisni volilci. To je ruski pojav. Toda zahteve po svobodnejšem političnem delovanju drugih struk postajajo vse glasnejše in v teku par let bodo komunisti tudi v tem oziru prišli popuščati. Ko enkrat prično, je treba s popuščenjem nadaljevati, kar je razvidno posebno pri ekonomski politiki sedanjega sovjetskega režima. Razvoj se pač ne vrši tako kakor bi ta ali oni želeli, ampak tako, kakor diktirajo razmere v tej ali oni deželi.

Zadnje volitve zastopnikov v parlament so se vršile na Poljskem februarja 1919, v Čehoslovakiji aprila 1920 in v Jugoslaviji novembra 1920. Vse te dežele imajo med zamotanimi vprašanji tudi vprašanje narodnostnih manjšin. Na Češkem je zelo velik odstotek Nemcev, na Poljskem Rusinov in židov. Slednji, katerih je 11 odstotkov izmed celokupnega prebivalstva na Poljskem, imajo svojo stranko. Jugoslavija ima narodnostnih manjšin v tisti meri kot Čehoslovakija in Poljska. Število Nemcev v Jugoslaviji je majhno, ravnatako Madjarov. Toda ima pa hrvaško vprašanje, kajti Hrvatje in Srbi še niso en narod, če se hočejo sklepati po dosedanjih odnošajih med njimi, ki niso prav nič prijateljski.

To je površna slika političnih strank in političnega življenja v slovanskih deželah. Pisec ni imel priložnosti kake boljše statistike, ki bi mu mogla služiti za sestavi tega poročila. Nekoliko podatkov je črpal iz članka "Politične stranke v novih slovanskih deželah," ki je bil priobčen v dunajski "Reconstruction," ki pa je v mnogih ozirih netočen in iz njega je razvidno, da tudi je na Dunaju zelo površno poznajo politično življenje v novih slovanskih deželah, ki so nastale po vojni. Pisec teh člankov je hotel po virih, ki jih ima na razpolago, nuditi čitateljem Proletarca čim boljše sliko o političnih aktivnostih v slovanskih deželah in to je edini namen tega spisa. — NN.

Amerika je zelo civilizirana dežela in vsemu temu očita, da je barbarski. Menda misli, da so tudi ličanja, ropi, izgoni in plemenski izgredi stvari, ki se ponos civilizirane Amerike.

ALI VAM JE S TO ŠTEVILKO NAROČNINA POTEKLA?

Pričujoča številka Proletarca je 770.

Če je številka poleg vašega naslova manjša kot 770, je to znamenje, da vam je naročnina potekla. Ponovite jo takoj, ali pa sporočite, da jo poravnate pozneje, sicer se vam list ustavi. Zlasti velja to za naročnike v tistih naselbinah, v katerih Proletarc nima zastopnika.

Poštni zakon zahteva, da je naročnina poravnana; istotako hočejo svoje tiskarna in drugi upniki. Ne čakajte, da vas upravništvo opominja s posebnim pismom. Ti opomini morajo za en čas izostati. Prvi stanejo denar, drugič pa vzamejo čas, ki je odložen za druga dela. Prosimo, uvažujte to!

UPRAVA PROLETARCA

SEMINTJA.

Kdo dobi prvi juho? — Nemški militaristi uče Američane. — Apel na Hardinga. — Nima smisla. — Komplikacije norveške prohibicije. — Molitve za kajzerja in bivši nemški dvor. — Krivda buržoazne Francije. — Nič več koncesij.

Za ameriške avtoritete na Havajskih otokih, ki so ameriški teritorij, je najvažnejše vprašanje, ali naj se na banketu, ki ga priredi vojna in mornariška oblast na 4. julija na Honolulu, servira juha najprvo rearširalu Simpsonu ali maj. gen. Summerallu. Havajski guverner Farrington, kateremu je bila predložena zaveza v rešitev, se ni mogel odločiti. Armadni *judge advocate general* je odločil, da dobi juho prvi general Summerall, mornarični *judge advocate general* pa je odločil, da jo dobi prvi admiral Simpson. Vprašanje tu je prepuščeno v rešitev predsedniku Hardingu. Najbolje bo, da se postavi krožnike juhe na mizo obeh za kratki in čast obeh bo rešena. Potem se bodo v Honolulu lahko zanimali tudi za druge probleme.

Predno je odpotovala sovjetska delegacija na geografsko konferenco, so razpravljali, ali naj se Čičerin upošteva strogo po etiketi diplomatov, ali pa naj nastopa tudi na zunanje kot zastopnik delavske republike. Odločeno je bilo, naj se ravna po ustanovljeni etiketi v diplomaciji in kupil si je cilindar in frak, kar je nekaterim prineslo pohujšanje. Še bolj so se čudili, ko je bil na obed h kralju in mu napiljal na zdravje ter prijazno kramljal s kardinalom, ki je bil tudi med gosti. Ampak Rusiji to ni škodovalo. Niti ni Čičerin s tem zahteval interesov sovjetske Rusije. Ta dogodek je le nauk za tistem, da frak in cilindar še ne pomenita izjavo med proletariatom.

Od nemških militaristov, bivših "Hunov", se uče ameriški višji armadni častniki vojne strategije. V ta namen se mude v Berlinu. Ko bodo proučili taktiko in strategijo bivše nemške armade, se bodo vrnili v taktiko, kjer bodo predavali pred častniki, kako se spetno porazi sovražnika, kadar postane sovražnik. Bivši Huni in krvniki so danes učitelji častnikov armade, ki je šla v "vojno za odpravo vojne" in za demokracijo, za samoodločevanje narodov in druge take boje stvari, ki so zapisane v raznih proglaših, sedaj shranjenih v arhivih. Kemiki vseh dežel, uslužbeni v raznih laboratorijih, delajo eksperimente na novih umetnih plinih, tehniki izboljšujejo topove, admirali in generali pa študirajo nove taktike. Mladino se nauča v militarističnem duhu, delavstvo pa se prepira med seboj in govori o zedinjeni fronti, toda samo govori in se nadalje prepira. Raditega bodo vojne tudi v hodoče mogoče, mogoče vse dotlej, dokler ne bo delavstvo toliko zavedno, da jih bo znalo iztrebiti s tem, da odpravi vzroke za vojne. Nevednost med ljudstvom, ki plačuje vojne izdatke in pada na bojiščih, je podlaga za drugim vzrokom za vojne.

Železniški-delavski odbor je znižal plače enim delavcem železniškega delavstva za \$110,000,000 na leto. To je zelo visoka vsota za delavstvo, kateremu je že

tako pičili zaslužek edini dohodek. Odborniki prizadehtih unij železničarskega delavstva so zagrozili s stavko, ako imenovani odbor ne spremeni svojega odloka. Pri enih unijah je vprašanje stavke že na referendumu. Magnatje, ki lastujejo proge, so podali daljšo izjavo, v kateri pravijo, da je vse govorjenje o stavki navaden bluff unijskih odbornikov. Po njihovem mnenju so železniški delavci z znižanjem plač popolnoma zadovoljni. Vest iz unijskih krogov pa se glasi, da bodo odbori unij 1,200,000 železniških delavcev apelirali na predsednika Hardinga, naj zaustavi nadaljno zniževanje plač. Obrnili se bodo na napačni naslov. Ampak ker so glasovali za Hardinga in ga izvolili, nimajo drugega izhoda. Našli bi se sicer tudi drugi, toda diše preveč po radikalizmu. Hardingova administracija varuje interese železniških in drugih družb v prvi vrsti. Za delavstvo se ne briga. Kadar bo železniško delavstvo to spoznalo, se ne bo več obračalo z apeli na služabnike privatnih interesov. Sedaj je še preveč zavito v patriotizem, kakršnega uče trgovske zbornice.

Poleg Rusije in Zedinjenih držav ima tudi Norveška prohibicijo. Carizem je ni mogel uveljaviti, toda boljševiki so z drastičnimi naredbami in izvajanji teh naredb res uvedli prohibicijo. Sedaj jo polagoma omiljujejo. V Zedinjenih državah je dala prohibicija le nov vir korupciji. Redki so kraji, kjer se ne dobi alkoholnih pijač. V drugih se jih za drag denar toči kakor poprej. Revnejše ljudstvo pije žganje, bolj podobno strupu kakor žganju. Poleg vseh napak prohibicije je še ta, da se tisoči delavcev ob prostih urah ukvarjajo s prepariranjem alkoholnih pijač, mesto da bi jih posvetili čitanju in zabavi. V takih razmerah imajo agitatorji zelo težko delo.

V Norvežki, kjer ni toliko korupcije kakor tukaj, bi se prohibicijoniški zakon lažje uvedlo, če ne bi bilo drugih zaprek. Glavni izvoz Norveške so ribe. Španija je njen najboljši odjemalec. Norveška je bila dober trg za španska vina. In španska vlada je rekla norvežki: "Ako ne boste kupili od nas toliko in toliko vina, naložimo na vaše ribe tako visoko carino, da bo španski trg za vas onemogočen". Pričela so se pogajanja in Norveška je pričela popuščati. Najprvo je obljubila vzeti 1000 litrov vina na leto, ki bi se ga rabilo za zdravilne svrhe. Španija je to odklonila. Španija insistira, da se mora dopustiti izvoziti v Norveško najmanj pol milijona litrov španskega vina na leto. Pri teh pogajanjih so vsled neuspehov padla tri norveška ministristva. Norveška bo najbrž popustila, ker jo silijo v to ekonomske razmere. Če bo vlada ugodila zahtevi Španije, bo morala v večji ali manjši meri ugoditi tudi Franciji in Portugalski, ki producirati velike množine vina in iščeta trgov zanj. Saj je tudi Amerika imela v tem oziru sitnosti z vlado Španije, Francije in Portugalske, toda ni tako odvisna od njih kakor Norveška. In končno, da je tragedija norveške prohibicije popolnejša, zahteva tudi Anglija pravico pošiljati gotovo količino žganja. Norveška bo kljub prohibiciji poplavljenja z vinom in žganjem. Ako hoče "posušiti" deželo, se izpostavi nevarnosti carske vojne. To bi jo gospodarsko oslabilo. Čezmerno pijanje pa oslablja ljudstvo. V pametnejši družabni uredbi ne bo takih komplikacij.

Nekateri ameriški potniki, ki se mude v Berlinu in drugih krajih Nemčije, vprašujejo, če je Nemčija res republika. V cerkvah se moli za kajzerja in za vso nemško vladarsko hišo kakor poprej. To jim je poročilo to vprašanje. Nemčija je republika, ne toliko zato,

ker je ljudstvo zanjo zrelo, ampak zato, ker so bili Hohenzollernci poraženi in so se morali umakniti. Monarhistični duh pa je ostal v milijonih prebivalstva. Tem nasproti so drugi milijoni, ki dopuščajo monarhistom, da molijo v cerkvah za kajzerja. Nekateri hočejo, da se to prepove, drugi so mnenja, da je boljše ljudem pustiti to pravico. Molitve za kajzerja ne bodo obnovile njegove monarhije. Drugi ameriški potniki se čudijo junkerskim govorom nekaterih generalov bivše nemške armade. Pri neki slovesnosti bivših nemških vojakov v Hamburgu je neki častnik dejal, da bo polk, ki je bil leta 1915 in 1918 pred Parizom, kmalo zopet stal pred glavnim mestom Francije in trkal na njegova vrata s svojim orožjem ter pel "Die Wacht am Rhein".

Nemški militaristi ne morejo čez noč pozabiti svojih sanj o nemški nadvladi. Niti ne more nemško ljudstvo ohraniti mirne krvi ob dejstvu, da reakcionarna, buržvazna Francija v svoji hysteriji drži Nemčijo kot tlo v blaznem strahu, da se ne opomore in postane Franciji zopet nevarna. Pariz vliva olje na ogenj nemškega junkerstva in za propagando maščevanja in sovražstva proti Franciji je odgovorna Francija sama. Na delavstvu obeh dežel je ležeče, kedaj preneha ta igra.

Čičerin izjavlja, da sovjetska vlada ne bo dajala Zedinjenim državam nadaljnih koncesij, v kolikor se tiče gospodarske uredbe sovjetske Rusije. Priznava, da je brez pomoči Zedinjenih držav hitra gospodarska rekonstrukcija Rusije nemogoča, toda Rusija ne bo dopuščala drugim vladam diktirati, kako si mora urediti notranjo formo države. Washington mora izprevideti, čim prej, tim bolje, da so nesmiselne vsake sanje o spremembi režima v Rusiji. S svojo taktiko je podaljšuje trpljenje milijonov ruskega prebivalstva, ki si je vzelo pravico postaviti svoje interese pred privatnimi. Rusija je sedaj v stadiju rekonstrukcije. V njenih mejah je sedaj mir, ki ostane, dokler ne pridejo zunanje sile z oboroženimi vpadi. V interesu vsega sveta je, da pomaga izčrpani Rusiji iz gospodarskega kaosa in bede, v katero jo je pahnil carizem in kapitalistične sile.

Gospodarjev glas.

Mr. Gary govori razločno in jasno. On misli, da ni bonus, s katerim že ves čas tolažijo vojake, ne patriotična in ne pametna stvar. Če se vojakom da bonus, naj ga plačajo vsi ljudje enako in v ta namen naj se uvede poseben davek na potrebščine, katere rabi vsak človek v približno enaki meri. Mr. Gary je mnenja, da je pobiranje dohodninskega davka v ta namen predraga in nepraktična stvar in škoduje businessu. Zato je v dobrobit vsega ljudstva, ako se uvede davek na potrebščine.

Zelo pametno — za tiste, ki bi morali plačati milijone, pa jih ne bo treba. Kadar govori človek kakor je mr. Gary, tedaj demokratični in republikanski političarji napno ušesa. Oni čujejo gospodarjev glas, ki jim je ukaz, kako smejo in kako ne smejo ravnati. Delati morajo po njegovih instrukcijah.

Bonus za vojake bi bil že davno omogočen, če bi političarji starih strank ne vedeli, da so poglavarji velikega businessa proti njemu. Ravno sedaj so te črde v velikih skrbeh, ker se bližajo kongresne in druge volitve — zato potrebujejo bonus, ki jim bo služil v agitaciji za ponovno izvolitev svojih ljudi. Ampak gospodarji ga niso pripravljene plačati, davek na potreb-

ščine pa bi napravil veliko nezadovoljstva med ljudstvom. Zato so vprašanje tega davka odložili na volitvah.

Tudi kapitalistični lakaji v politiki so večini v dregi. Poslušati morajo gospodarje, stvari, katere tako sugurno obljubljali izvesti, pa ostanejo obljuba. Bonus je stvar, zapopadena v gotovini. In to se ne zabi tako hitro; končno, vojakom je bonus vendar več kakor pa vsa glorijska, ki so jo deležni na zabavi dneve.

Če bi zahtevali bonus od tistih, ki so napravili vojni milijone, bi bilo bolje. Morda bi ga nekaj od dobili, če bi svoje zahteve pravilno podprli z masno organizacijo. Tako pa se jih tolaži naprej in na glas obletnice se jih kliče za stafažo političarjem in patriotičnih slavnostih. In veterani jim služijo. ("Milwaukee Leader.")

Cilj izobraževalne akcije J. S. Z. še ni dosežen.

Tajništvo J. S. Z.

Vršeči propagando za organiziranje izobraževalne akcije J. S. Z., smo pred nedavnim dejali, da mora biti ta organizacija do 1. maja t. l. vsaj 150 društev. Prvi maj je prišel in odšel, toda število društev ni poraslo tako, kakor smo mislili, da bo. Dosegli smo 98 društev, pravzaprav le 96, ker se dvojice društev še vedno ni odzvalo s prispevki in jih vsled tega ne moremo šteti za aktivne. Računajoč, da bomo imeli t. l. 150 društev, smo kalkulirali, da jih dobimo do konca leta še 50, tako da bi imeli meseca decembra vsaj 200 društev. Toda kakor je, bomo morali biti zadovoljni, če dobimo še 50 društev do meseca decembra, tako da bomo imeli tisto število, ki smo računali nanj za prvi maj šele o Božiču. Ali tudi pri tej kalkulaciji se lahko urežemo, če se društva ne zganejo in ne store svoje DOLŽNOSTI — dolžnosti, ki jo tirja od nas ta čas.

Rekli smo dolžnost in v duhu že vidimo, kako nekateri zmajujejo za glavo, govoreč sami sebi ali v agitatorično proti komu drugemu: "Kakšna proleta dolžnost? Naša dolžnost je, da plačujemo redne mesečne prispevke za zavarovanje proti boleznim in do dobe naše družine po naši smrti par dolarjev za pogreb. Kar damo izven tega namenov, spada vse pod dolžnost, ki je odvisna od naše dobre volje. Najbolj pa bi bilo seveda, da se ne prihaja z nobenimi spori."

Take opazke sicer ne prihajajo od ljudi, ki so napredni, ki razumejo razvoj časa in naloge, ki jim ima delavski razred, temveč od ljudi, ki so za vse, kar se godi okrog njih gluhi in slepi, in so vsled tega bolj ali nehoté podpiratelji vsega, kar je konservativnega ali celo reakcionarnega; od ljudi, ki nič ne mislijo o katerih človek ne more nikdar reči, kako bodo ravnali v tem ali onem slučaju, če pridejo v poštev kakšni interesi, ki segajo čez prag podpornih društev; od ljudi, ki postanejo v gotovih časih najpreje žrtve kapitalistične prefančnosti, in kot taki potegnejo za sebi lahko celo vrsto nedolžnih žrtev. Seveda so posamezniki ki nasprotujejo raznim kolektivnim akcijam in običnih nagibov.

Če bi bile podporne jednote in zveze kakšne politične tvorbe, in bi imele vpliv na odločanje o gospodarskih razmerah v deželi, bi imeli taki "kritiki" določno prav, ker bi se o socialnih zadevah razpravljalo in delalo ukrepe za družabna izboljševanja od znotraj. Tak

obote in zveze, kakor so tukaj konstituirane, ne goje za manjša in te sile; za te reči imamo politične stranke. In ker kot člani nepolitičnih organizacij — v tem dašajo jedrot in zvez — vzlic temu ne moremo propagirati sami sebe za politično indiferentne, zlasti ne, ne nočemo, da nas bodo smatrali Amerikanci za družbeno politične trote ali nevedneže, je torej kar neizogibno, da se moramo prištevati kakšni politični stranki ki vlada sedaj, ali pa vodi propagando, da zavlada v delih v bodoče. Pravec temu delu v podpornih jedrotah med Slovenci v Ameriki dajejo nekatere resolucije, ki so jih sprejele konvencije SNPJ. Kolektivno to rečemo, kaj smo, in vemo tudi, kako moremo delati, da se vzlic nepolitičnim stališčem, ki jih zavzemajo naše podporne organizacije vendar zadosti tej težnji. Žal, da so nekateri posamezniki v podpornih organizacijah zelo malo poučeni o teh rečeh. Tako pride, da mislajo še vedno skrivati svojo politično barvo in se izotavajo, kakor da to vprašanje še ni bilo načeto in da mora biti politično prepričanje posameznika tako nedotakljivo, kakor naprimer vprašanje veroizpovedovanja. In prav taki elementi nasprotujejo največkrat vsemu, kar bi imelo služiti v korist delavcev — vštveši izobraževalno akcijo J. S. Z.

Poglejmo sedaj na kratko, kaj taki "politični zmotanci" s svojim držanjem, bodisi da se direktno prištevajo buržvaznim strankam, ali pa ako le z besedo nasprotujejo vsemu, kar pride iz vrst delavstva, ki misli socialistično, podpirajo.

Demokratska in republikanska stranka vodita politiko, da ostane v načelu vse tako, kakor je. To se pravi: gospodarji in hlapci morajo biti. Delavci naj hodijo v tovarne, rudnike, premogokope (če so slučajno odprti), kjer naj dobe oni peti del od tistega, kar zaslužijo in iz tega naj plačajo svojo hrano, stanovanje, obleko zdravila, zdravnika in rakev; tako bo vse lepo in sveto. Mezdni sužnji naj se vzdržujejo sami. V dobi tlačenstva je moral gospodar tlačenca oblačiti, hraniti, stregiti, in če je tlačen ali sužen obolel, mu je moral preskrbeti zdravstveno oskrbo, kajti tlačen je bil del njegovega premoženja. Če ga je izgubil, je imel prazno škodo. Kapitalizem je osvobodil sužnje izpod tlačenstva — in kar je važnejše za kapitaliste — osvobodil je gospodarje bremen za vzdrževanje sužnjev. Ta skrb je sedaj na ramah mezdnih sužnjev. Tako je prišlo, da so se začeli zavarovati proti nezgodam in srečam in plačevati za to mesečne prispevke. Postali so svobodni — svobodni, da hlapčujejo, kadär žele gospodarji, in da svobodno stradajo in umirajo. To je temeljni program, ki ga zastopate demokratska in republikanska stranka — in to je program, ki ga hoté ali nehoté podpirajo taki, ki ugovarjajo politični izobraževalni delavcev, da se tak sistem odpravi.

Kaj pa podpirajo delavci, ki zagovarjajo izobraževalno akcijo J. S. Z.?

Socialistična stranka, katere del je J. S. Z. (in izobraževalna akcija želi pospešiti delo, ki je zasnovano v programu te stranke), pravi v svojem minimalnem programu med drugim tole:

1. "Vsa podjetja, ki so bistveno potrebna za obstoj in blagostanje ljudstva kakor železnice, ekspresna služba, telegraf, telefon, rudniki, oljni vrelci, strojne sile, žele šrambe, klavnice, hladilnice in vse narodno obsejna industrije ima prevzeti država.

2. Vso industrijo, ki je javna last, naj upravljata javna vlada in zastopniki delavstva (nekaj strašnega, kaj ne?) ne z namenom delati profit za posameznika, temveč z namenom, da se zasigura pravična od-

škodnina in humanitarne razmere v delovnih obratih ter da se predvsem služi interesom splošnosti.

3. Vse banke naj prevzame vlada, ki naj jih spoji v enot, javen bančni sistem.

4. Poslovanje zavarovalnic (zopet nekaj strašnega, kaj ne?) naj prevzame vlada in naj jih raztegne tako, da bodo vključevale zavarovalnino (čujte in strmite!) proti nezgodam, bolezni, onemoglosti, starosti in brezposelnosti od strani delodajalcev.

5. Kongres naj sprejme izdatne zakone za odpravo otroškega dela, za odločitev minimalne plače sezizskih delavcev in nezaposlenih delavcev proti zatiranju, za odstranitev stavkokaških agentur ter za odločitev krajšega delovnika v soglasju s povečano industrialno produkcijo".

Brat, delavec, prečitaj vse to še enkrat, da boš na jasnem, če se morejo te reči zagovarjati kjerkoli; in kar je važnejše: da boš spoznal razliko med tistimi, ki se upirajo izobraževalni akciji J. S. Z.

Priznamo, da so v družbi kakršna je danes, podporne organizacije potrebne; nekako tako potrebne so, kot so potrebne delavske unije, kajti ena in druga pomaga posamezniku, da more poleg bojov za obstanek vršiti čim uspešnejše tudi razredni boj. Ali tega se morajo člani podpornih jedrot in zvez, kakor tudi unij, zavedati. Toda če vrši unija ali podporna organizacija samo svoje odmerjeno notranje delo, brez kakega višjega cilja, ki stremi za predruženjem sedanje družbe iz temelja, ostane njihovo delo samo, na pol izvršeno. Čas bo namreč prišel ko se podporni jedrot in zvez, kot so danes konstituirane, ne bo več poznalo, in kaj bo tedaj s temi organizmi, ki bodo tukaj kot mrtva telesa meteorjev, če ne bo zadaj organizacije, ki bo dajala tem organizacijam dušo, iniciativo in nove smeri za politično, gospodarsko in kulturno življenje? Vse to so stvari, o katerih velja misliti.

Pot, po kateri imamo iti, da ne zastanemo, ko gre mimo nas življenje, poznamo. Izobraževalna akcija J. S. Z. se mora razvijati. To je sedaj njen prvi cilj; kaj pride lahko vse za tem, mora pokazati bodočnost. Do danes niti njen organizatorični cilj ni dosežen, kaj šele, da bi mogli govoriti o drugih, ki so oddaljeni.

Če pospešimo za enkrat njen notranji cilj, cilj 75% organizacije, pridejo za njim gotovo drugi cilji.

Naprej, bratje, brez obotavljanja, da razvijemo Izobraževalno akcijo J. S. Z. do največje mere, ki je v danih razmerah mogoča!

Pregled, kako so vplačevala društva in klubi prispevke v pomožno izobraževalno akcijo J. S. Z.

Tek št. in št. društva.	Plačano v mesecu maju. Mesto in do kdaj plačano.	Plačano preje delno ali za vse leto.
1—	19 SNPJ, Mineral, Kans., do mar. vkl...	\$4.50
2—	119 SNPJ, Waukegan, Ill. \$3.00 do jun vkl...	5.00
3—	122 SNPJ, Aliquippa, Pa. — do dec. 1922...	12.00
4—	267 SNPJ, Sublet, Wyo. Še nič plačali	—
5—	131 SNPJ, Chicago, Ill. \$6.00 do jun. vkl...	6.00
6—	5 SNPJ, Cleveland, O. — do feb. vkl...	3.00
7—	52 SNPJ, Broughton, Pa.—do okt. 1923...	20.00
8—	102 SNPJ, Chicago, Ill. — do dec. 1922...	12.00
9—	275 SNPJ, Maynard, O. \$1.00 do maja 1922...	5.00
10—	26 SSPZ, Cleveland, O. — do feb. 1922...	2.00
11—	25 SSPZ, Reading, Pa. — na račun 1922...	4.00
12—	74 SNPJ, Virden, Ill. \$1.00 do apr. 1922...	4.00
13—	13 SNPJ, Racine, Wis. — do dec. 1922...	12.00
14—	209 SNPJ, Nokomis, Ill. \$1.00 do maja 1922...	4.00
15—	329 SNPJ, Large, Pa. \$1.00 do maja 1922...	4.00

16—388 SNPJ, Pursglove, W. Va. \$2. do apr. 1922 3.00	85—253 SNPJ, Diamondville, Wyo.—do decem. 12.00
17—46 SNPJ, Oregon City, Ore. \$1. do maja 1922 5.00	86—282 SNPJ, Little Falls, N. Y., \$1 do maja 1922 5.00
18—183 SNPJ, Hudson, Wyo. \$4.00 do jun. 1922 2.00	87—81 SNPJ, Red Lodge, Mont., \$2.40 do maja 1922 2.00
19—400 SNPJ, Renton, Pa. — do jun. 1922... 6.00	88—242 SNPJ, Staunton, Ill., \$4 do maja 1922... 2.00
20—20 SNPJ, Ely, Minn. \$1.00 do maja 1922... 5.00	89—248 SNPJ, Hagevo, Pa., \$2 do maja 1922... 2.00
21—119 SNPJ, Bridgeport, O. — do marca 1922 2.52	90—451 SNPJ, Onnalinda, Pa. — do marca 1922 2.00
22—72 SNPJ, Radley, Kas. \$1.00 do maja 1922... 4.00	91—205 SNPJ, N. Duluth, Minn., \$1 do maja 1922 2.00
23—6 SNPJ, Morgan, Pa. — do dec. 1922... 24.00	92—236 SNPJ, Besemer, Mich., \$2 do maja 1922 2.00
24—88 SNPJ, Moon Run, Pa. — do apr. 1922... 5.00	93—303 SNPJ, Ralphton, Pa., \$2 do junija 1922... 2.00
25—366 SNPJ, Thorpe, N. Mex. — do jun. 1922... 7.00	94—444 SNPJ, Cleveland, O., \$2 do maja 1922... 2.00
26—112 SNPJ, BearCreek, Mont. \$1. do maja 1922 5.00	95—379 SNPJ, Slickville, Pa., \$2 do maja 1922... 2.00
27—44 SNPJ, Moundsville, W. Va. — do dec. " 12.00	96—352 SNPJ, Kincaid, Ill., \$2 do maja 1922... 2.00
28—283 SNPJ, Moundsville, W. Va. — do dec. " 12.00	97—23 SNPJ, Orient, Pa. — do aprila 1922... 1.00
29—115 SSPZ, Kenilworth, Utah \$1. do maja 1922 5.00	98—425 SNPJ, Valley Grove, W. Va., \$1 do maja 1922 2.00
30—151 SSPZ, Niles, O. — do apr. 1922... 4.00	<i>Klubi J. S. Z.</i>
31—143 SNPJ, E. Hellena, Mont.—do dec. 1922... 12.00	182—Meadowlands, Pa., 80c do maja 1922... 1.00
32—80 SSPZ, Herminie, Pa. — do dec. 1922... 12.00	69—Herminie, Pa., \$1 do maja 1922... 5.00
33—169 SNPJ, Fitz Henry, Pa. \$1.00 do maja 1922 5.00	114—Detroit, Mich. — do maja 1922... 1.00
34—276 SNPJ, Hankhead, B. C. — do marca 1922 3.00	181—Lloydell, Pa., \$1 do maja 1922... 1.00
35—298 SNPJ, Somerset, Colo. — do marca 1922 6.00	Skupaj \$86.37... \$51.00
36—156 SNPJ, Muddy, Ill. \$1.00 do apr. 1922... 4.00	<i>Tajništvo J. S. Z.</i>
37—394 SNPJ, Oakmont, Pa. — do marca 1922... 3.00	***
38—120 SNPJ, Heaton, New Mex. \$5.55 do apr. " 10.80	Toleranca in naši uničevalci.
39—344 SNPJ, Sheboygan, Wis. — do dec. 1922... 12.00	
40—290 SNPJ, Homer City, Pa. \$2. do maja " 4.00	Od časa, ko so razkoli v delavskih vrstah dobili polen zamah, se je v delavskem časopisju raznih stroboj poostril in ton nekaterih je bil naravnost surov. Proletarec je bil ves čas teh sporov eden tistih redkih listov, ki je vedno povdarjal, da mora to razdrubenje končno pokazati potrebo zedinjenja in solidarnosti. Na očitke ni odgovarjal z napadi. Niti ni izzival napadov. Tega se ne more trditi o nasprotnikih, kar bi bilo potrdilo vsi, ki so pazno sledili dogodkom skozi njih par let.
41—206 SNPJ, Gross, Kans. — do apr. 1922... 4.00	Nasprotniki na levi niso govorili o zedinjenju. Njim je bil dan ukaz razdirati in napadati vse, kar se ne strinja z njimi, in to delo so vršili z vso duševnostjo. Pošiljali so cirkularje z raznimi instrukcijami za razdiranje svojim pristašem. Njihovi govorniki niso nadali za najvažnejšo nalogo napadati socialiste. Niti niso bilo potrebno, da bi moral biti človek ravno mlavniški Berger. Dovolj jim je bilo, da si socialist, član socialistične stranke.
42—138 SNPJ, Canonsburg, Pa. — do jun 1922 6.00	"Znanje" je na neko Proletarčevo notico, v kateri se govori o toleranci, priobčilo članek, v katerem bombastično izjavlja, da bodo prenehali napadati levo tedaj, kadar Proletarca "nestane". To so govorili in drugi pred njim, ampak Proletarec je še tukaj in le ostal, dokler bo potreben za socialistično propagando nad našim delavstvom.
43—418 SNPJ, Starkville, Colo — do feb. 1922... 2.00	V namen uničevanja Proletarca so gotovi elementi med Hrvati skušali ustanoviti slovenski list. Pogledali so se v ta namen na raznih straneh. Iskali so sodelnika med "socialpatrioti" in celo tajnika "socialpatriotske" organizacije so vprašali, če bi prevzel delo objavjanja člankov na slovensščino.
44—362 SNPJ, Carlinville, Ill. — do marca 1922 6.00	Pri poučevanju krščanskega nauka med drugim uče, da ko je človek enkrat krščen, je čist in očiščen vseh grehov. Starost ne dela razlike. "Krivoverce", ki je preganjal kristjane in jih moril, je bil s krstom popolnoma očiščen. Njegovi grehi niso bili več grehi, ker je prestopil v "edino zveličavno vero".
45—2 SNPJ, LaSalle, Ill. \$1.00 do apr. 1922... 3.00	Nekaj podobnega se dogaja v taboru ljudi, ki trpna boleznii "detinskega levičarstva". V svojih vrstah imajo avstrijakante, bivše navdušene jugoslovanske monarhiste, ki so prisegali zvestobo Petru in Aleksandru
46—216 SNPJ, Verona, Pa. — do marca 1922... 3.00	
47—328 SNPJ, Madrid, Ia. \$2.00 do maja 1922... 3.00	
48—87 SNPJ, Merminie, Pa. — do dec. 1922... 24.00	
49—32 SNPJ, Winterquarters, Utah—do jan. " 2.15	
50—39 SNPJ, Chicago, Ill. — do junija 1922... 6.00	
51—297 SNPJ, Raton, N. M. — do marca 1922... 3.00	
52—123 SSPZ, Detroit, Mich. — do apr. 1922... 4.00	
53—27 JSKJ, Diamondville, Wyo. — do dec. " 12.00	
54—340 SNPJ, Wyano, Pa. \$1.00 do maja 1922... 4.00	
55—17 SSPZ, Aurora, Minn. — do apr. 1922... 4.00	
56—123 SNPJ, Panama, Ill. — do jan. 1922... 1.00	
57—225 SNPJ, Edison, Kans. — do apr. 1922... 6.00	
58—52 SSPZ, Somerset, Colo. \$3.00 do apr. 1922 1.00	
59—64 SNPJ, W. Newton, Pa. — do dec. 1922... 18.00	
60—382 SNPJ, Acosta, Pa. — do marca 1922... 3.00	
61—358 SNPJ, Power Point, O. — do dec. 1922... 12.00	
62—221 SNPJ, Terre Haute, Ind.—Še nič plačali.—	
63—16 SNPJ, Milwaukee, Wis. —do marca 1922 3.00	
64—192 SNPJ, Milwaukee, Wis. —do marca 1922 3.00	
65—198 SNPJ, Willard, Wis. — do marca 1922... 3.00	
66—259 SNPJ, Meadowlands, Pa. \$2. do maja '22 3.00	
67—170 SSPZ, Coalton, Ill. — do dec. 1922... 12.00	
68—412 SNPJ, Frederick, Colo., 57c do maja " 1.89	
69—111 SNPJ, Aurora, Minn. \$1.00 do apr. 1922 3.00	
70—331 SNPJ, Seminole, Pa. \$1.00 do maja 1922 4.00	
71—1 SNPJ, Chicago, Ill. \$2.00 do maja 1922 3.00	
72—301 SNPJ, Mascoutah, Ill. — do apr. 1922... 4.00	
73—245 SNPJ, Lawrence, Pa. \$4.80 do maja 1922 10.32	
74—24 SNPJ, JennyLind, Ark. \$2. do maja 1922 3.00	
75—179 SNPJ, Sopris, Colo. — do febr. 1922... 2.00	
76—288 SNPJ, Fredrickton, Pa.—do marca 1922 3.00	
77—36 SNPJ, Willock, Pa. — do febr. 1922... 3.00	
78—264 SNPJ, Cleveland, O.—Še nič plačali.—	
79—47 SNPJ, Springfield, Ill. — do jun. 1922... 6.00	
80—121 SNPJ, Detroit, Mich.—do apr. 1922... 6.00	
81—415 SNPJ, Adrian, W. Va., \$1 do apr. 1922... 2.00	
82—178 SNPJ, Cleveland, O., \$2 do maja 1922... 2.00	
83—287 SNPJ, Burgettstown, Pa., \$2 do maja 1922 2.00	
84—114 SNPJ, Roundup, Mont., \$325 do apr. 1922 4.75	

ta, imajo ljudi, ki so delali pri katoliških in kapitalističnih listih, toda komunistični krst jim je izbrisal vse grube. Vse je pozabljeno in nastopajo kot najčistnejši izmed najčistjših angelov. Ker so "čisti", si lahko pravico napadati "krivoverce". Tega jim nihče ne brani. Toda samo z napadi se ne zadovoljujejo. Pomembno je zrušiti vse "pseudorevolucionarne" organizacije. Delavstvo morajo pripeljati v naročje "čistih revolucionarnih svetnikov", toda v ta namen mu morajo najprevo zrušiti njegove stare organizacije.

Nalogo zrušiti J. S. Z. so si vzeli ljudje, ki so bili prej njeni člani, in tisti, ki so pozneje postali "revolucionarji". Zdi se, da imajo slednji danes že največjo bolečino, kajti vprav ti najbolj trpe na boleznih detinjskega levičarstva.

Da pripeljejo "zapeljano" slovensko delavstvo na novo pot, so v prvi vrsti potrebovali list, kakor že vedno. G. Veranič, ki bi se rad iznebil svoje "Slovenije", jim jo je ponudil naprodaj. Pogodili so se, kakor to ni bilo slovenskemu delavstvu, niti hrvaškemu, niti sprotičeno. Stari urednik lista, g. F. Novak, je bil urednik tudi pod novim "režimom". Če sem pravično poučen, je za svoje uredniško delo odgovoren ustreznemu odboru Znanja, kateremu so odgovorni tudi uredniki zadnje omenjenega lista. Ljudje okoli Znanja so proglasili Slovenijo za edini slovenski list, ki je slovensko delavstvo. Noben pošten človek ne bo šel trditi takega. Ampak njim se je šlo za zavajanje. Ljudje, ki smatrajo nekako tako, kakor čikaški Rev. Zakrajec za nerazsodno maso, ki bo nasedla vsaki demagogiji "glasilo K. S. K. J." je v mnogo večji meri posestnik delavstva, kakor pa "Slovenija". Clevelandška "Enakopravnost" ni nič manj delavski list kakor Slovenija, kakor kot drugega lastuje skupina delavcev. Prosveta slovensko delavstva, organiziranega v SNPJ. Proletarec in list članstva JSZ. Pozneje so tisti apel v Znanju nekoliko popravili, kar je morda Novakova zasluga. Ljudje, ki govorijo o zedinjenju, bi se sploh ne smeli poudarjati take taktike. Izzivati boj ne pomeni delo za krepitev delavskih sil. To bi morali vpoštevati v tistem taboru, iz katerega prihaja izzivanje.

V Proletarcu je bil pred par tedni priobčen dopis, v katerem pisec dopisa vprašuje g. F. Novaka glede nekake stavkovnega fonda. Tisti dopis ni spisala "čikaška gospoda", niti uredništvo Proletarca, kakor nekdo misli g. Novak. Zakaj ni bil denar odposlan v Ameriko, ni moja stvar. To ve najbolje tisti, ki so stvari prizadeli. Niti me ne zanima, kdaj je bil zrušen klub, kateri je sedaj menda razpuščen. Moj namen je napraviti med drugim nekaj opazk na odgovor g. Novaka, v katerem trdi stvari, ki niso resnične.

Zelo smešno je večno govorjenje o "čikažanih", "čikaških idejah" itd. Kdo pa je "čikažan"? Če bi bil sedež jednot kje drugje, recimo v Milwaukee, bi se članiki, ki so se priselili tu iz raznih krajev, živeli v Milwaukee. Ako bi bil sedež JSZ. v Clevelandu, bi bil njena eksekutiva izvoljena izmed tamošnjih sočlanih. Če kdo, poslušaj ravno g. Novak povelja iz Chicago, od kjer sprejema tudi direktive za svoje delo, naj vendarle iz Chicago, direktno ali indirektno.

G. Novak našteva zasluge, ki si jih je stekel v gibanju za socialistično stvar. Trpel je, žrtvoval je čas in denar, zapravljal svojo mladost. No, da, on ni edini članik. Kdo izmed obojca, ki dela pri Proletarcu, kdo med eksekutivi JSZ. in uprav. odbora Proletarca pa je leta agitator za socialistično stvar? G. Novak naj se potrudi izračunati prispevke za vzdrževanje glasila SL, ki so jih dali sodrugi samo v Chicagi, in to ljudje, ki delajo v veliki večini po tvornicah za male plače!

Dve tretjini vsega dela pri Proletarcu se opravi za stonj. Tisti, ki so za delo pri listu plačani, nimajo ne unijskih ur in ne unijske plače. To je g. Novaku menda znano in znano je lahko drugim, ki tako pridno udrihajo po ljudeh, ki so aktivni pri listu in Zvezi. Marsikdo izmed teh bi lahko napisal prav zanimivo povest, resnično povest, o trnjevi poti agitatorja. In kdo izmed naših aktivnih sodrugov si je gospodarsko opomogel? Kje so njihova sijajna premoženja?

V času vojne se je marsikomu "zagnusilo". Vojna ne prinese drugega kakor "polomijade", katere še sedaj krpučajo na vseh straneh in jih bodo še desetletja, če ne pride preje druga vojna. Ampak nikomur ni bilo potrebno stopiti na stran. Vsakdo je imel priliko pokazati svojo revolucionarno dušo. Celó Berger, katerega tako napadajo, je bil preganjan, izključen iz kongresa, obsojen, in listu, pri kateremu je on glavna sila, je bil prizadejan od strani vladnih organov marsikak udarec. Ampak je znal vse preboleti in danes mlati po Wilsonu in po Hardingju, in to bolj kakor list, katerega urejuje g. Novak.

V času, ko je Slovenija agitirala za Hardingja in priobčevala članke proti socializmu, je Proletarec navajal kot sliko, kako zavajajo nekateri listi, ki hočejo navidezno veljati za delavske, poleg pa služijo kapitalističnim interesom, delavsko maso. Smatrali smo Slovenijo za list kakrščen je bil. Fraza, da g. Novak ni takrat v Chicagi nikogar razžalil, je brez pomena. Ako bi Proletarec takrat molčal, bi jo lahko zapisal. Ker ni, jo je nesmiselno rabiti. Tudi priznanje ne pomeni ničesar. Od gotovih ljudi dobiva vsak list priznanje. Delavci v Ameriki so ga že od nekdanj najrajše dajali kapitalističnim listom, in ravno v tem leži vzrok šibkosti delavskega tiska v tej deželi.

Neresnična je trditev, da je imela Slovenija v času premembe gospodarja 4000 naročnikov. Če bi jih imela, bi ne bila naprodaj. Številka 400 bi bolj odgovarjala resnici. Kolikor je bilo več naročnikov, so bili taki, za katere plačujejo naročnino podporne organizacije, izmed katerih dve nista napredni niti v širšem pomenu besede.

Fraze "revolucionar", "revolucionarna organizacija" in tako naprej so danes zelo v modi. Če bi prinašale kaj odpustkov, kakor razni pobožni vzkliki, bi naj že bilo. Človek še ni revolucionar, če se samo proglašja za takega in prisega na program, na katerega naslovu je zapisano, da je revolucionaren, ne stori pa nobenega revolucionarnega dejanja. Ko bi bili med ameriškinimi Slovenci vsi tisti, ki pripovedujejo, da so katoličani, tudi praktični katoličani, bi Rev. Kazimir lahko primufal v to deželo vse starokrajske frančiškane, pa bi še ne zadostovali. Podobni tem katoličanom so mnogi "revolucionarji". V vsaki naselbini jih najdete, toda da bi delali za stvar ali kaj žrtvovali, tega ne. Tudi g. Novak jih ne bo pridobil.

Glede podajanja roke bi moral g. Novak povedati, v čemga imenu nastopa. Kako sploh more podajati roko človek, ki je plačan za uničenje tistih, o katerih pravi, da jim je ponudil roko? Noben urednik delavskega lista ne more reči: Ponudil sem jim roko. To je stvar organizacij. Edino, kar more urednik — če mu odbor, ki je nad njim tako dovoli — da piše tolerantno, da vzgaja delavstvo — ne za frakcijske boje, ampak za solidarno nastopanje. Seveda bo prišel čas ko bomo delali skupaj. Največja sreča za delavstvo bi bila, če bi ta čas bil tukaj že jutri — ampak že danes je potreben. Napake — kje se ni delalo napak? Boji — kje ni bojev? Osebnosti — kje ni teh? Stranko, katero propagirate, obsojajo druge radikalne struje — ne sociali-

stične, ampak take, ki se tudi proglašajo za edino zvečljavne, kakor vaša.

Način združevanja, o katerem govori g. Novak, mi je nerazumljiv. Menda ne vara sarčega sebe? Zakaj pa je bil kupljen list, pri katerem dela? Mar za združevanje? Ali niso bili povsem drugi nameni pri tej kupčiji?

Ne govorite o osebnih interesih kar tjavendan. Izrazite se jasneje, kdo so tiste osebe, ki zasledujejo v okrilju te organizacije osebne interese.

Obračun — seveda obračun! Vselej in za vsakega pride ob gotovem času. Vsaki dan je sodnji dan. Obračun! To se glasi zelo romantično, ampak kar takole se ne dela obračunov. Kdor piše logično, ne bo v eni sapi trdil, da ponuja bratsko roko in takoj za tem slikal tiste, katerim ponuja svojo roko, za ljudi, katerih bi se še vrage bali, ker jih ni drugega, kakor en sam velik greh, neodpustljiv in raditega bi ne bila nobena pokora dovolj velika.

Kdor pozna socializem, kdor ima skušnje v agitacijskemu delu, ta ne bo govoril o plačilu. Kdo naj da plačilo? Agitatorji so deležni le psovki in sumničnej brez konca in kraja. Sempatam dobe kako malo priznanje od ljudi iz svojih vrst, ki razumejo delo, pa tudi teh ni veliko. Kdor hoče dobiti priznanje, mora iti v business. Postati mora bankir ali kaj podobnega, pa bo imel dovolj priznanja in ljudje ga bodo hvalili in mu nosili cente in dolarčke. Če pa garaš pri kakemu delavskemu listu, tedaj bodo deževala očitanja, da žreš za delavske žulje, da si izdajalec, in na vsak tvoj korak bodo pazili — ne tisti ki delajo s teboj za preobrat, ampak tisti, ki so samo z jezikom revolucionarni. Kljub temu, tudi taki ljudje so potrebni. In še bolj potrebni so tisti kritiki, ki kažejo na hibe z namenom, da se jih odpravi.

Človek je lahko pošten, neomadeževan v svojem delovanju, pa ga vseeno blatijo. Kaj bi n. pr. rekli naši "čisti", če bi urednik Proletarca delal preje pri kapitalističnem listu, ali vsaj takemu, ki se je za denar prodajal kapitalistom? Naslikali bi ga in kazali kot nadzidajalca. Da, imamo ljudi, ki so delali preje pri kapitalističnih listih, pa delajo sedaj pri socialističnih in komunističnih. Imamo take, ki so bili preje socialisti, pa so šli šele potem v službo h kapitalističnim žurnalom. Enim je prepričanje žep. Drugim je kruh največ. Kdor ga jim ponudi večji kos, od tistega ga vzamejo. Ljudje so ljudje. Dobro in slabe lastnosti imajo, prepričanja menjajo in so taki, ki so do smrti zvesti idejam, katere so jim svete. Eni prestanejo preizkušnje, drugi zopet ne. Ene odpihne vsaka sapica, drugi so močni dovolj iti skozi viharje, ne da bi se upognili.

Napisal sem te vrstice v glavnem za javnost. Kar je napisal g. Novak, ne potrebuje odgovora, kajti prazne besede in napolcevanja ničesar ne povedo. Pri vsem tem obljubuje boj, kakor da ga že ne vrši ves čas, kakor da ni bil najet edino z namenom, da vrši boj proti vsemu, kar ni očiščeno z njihovim krstom.

Naše delavstvo, kar je socialističnega, pozna razmere, pozna vzroke teh bojev, ve, da so se delale napake na VSEH straneh in razume, da se iz vsega, kar se je vršilo, lahko učimo in izboljšujemo organizacijo s tem, da izboljšujemo sebe. Vsem, katerim je za socialistično gibanje, žele in delujejo, da se ojača. Z boji med frakcijami ne bomo šli naprej. To je edini vzrok, da delavstvo sili svoje vodje na zedinjenje. Ali danes so še prevelike skupine zavedene. Pride govornik in iztresa gromovite besede o zedinjevanju, pri tem pa napada vse, ki so izven njegove struje. Tudi to bo prešlo. Kar je zdravega, bo prišlo skupaj. Male sekte pa bodo

ruvarile naprej tudi v bodoče, kakor so v preteklosti. Delavsko gibanje ima bodočnost zato, ker je danes in ne frakcijsko gibanje. Socialistična družba pa, ker jo bo gradilo delavstvo kot razred in ne kot frakcije. Vsled tega spoznanja so prišli skupaj zastopniki vseh treh mednarodnih organizacij, da najdajo po kateri bo zavedno delavstvo zopet lahko nastalo skupaj kot razred in ne kot nasprotujoče si frakcije. Hipnih uspehov tudi pri tem delu ne bo. O tem delu in tem listu že veliko pisalo, kajti Proletarec ne deluje brez obljubami, ki se ne izvrše. Toda do nastopanja pride brez obzira kako se od te ali one strani delajo vojne deklaracije. Delavstvo bo šlo, kadar pride čas zato, preko njih po poti solidarnosti v socialistični družabni red.

Frank Zola

VESTI IZ DELAVSKEGA GIBANJA DOMA IN NA TUJEM.

AKTIVNOSTI SOCIALISTIČNE STRANKE.

— Državna organizacija socialistične stranke v Indiani je završila svojo konvencijo koncem maja in napravila več zaključkov v prilogi povečanja socialističnih aktivnosti v Indiani. Konvencijo je pozval E. V. Debs in ji želel mnogo uspeha. Debs je še vedno zelo rahlega zdravja in ne more še aktivno delovati na strankinih zborih.

William H. Henry je bil nominiran za kandidata v senat Zedinjenih držav. Kampanjski odbor je za delu, da se vpizori za jesenske volitve ena najboljših nejdih kampanj.

— W. G. Daniel, tajnik socialistične stranke v državi Iowa, je razposlal poziv za volitve delegatov na konvencijo stranke v imenovani državi, ki prične 4. julija v Des Moinesu. Izdelujejo se načrti za nominiranje kandidatov pri državnih, kongresnih in lokalnih volitvah. John M. Work iz Wisconsinu in William Henry iz Indiane bosta potovala po Iowa in stopala na shodih socialistične stranke. Kakor pričajo, bo to ena največjih socialističnih kampanj, ki se jih je še vršilo v Iowi. Radikalne in progresivne farmerske organizacije in delavske unije so povabile, naj pošljejo bratske delegate na konvencijo stranke v Des Moines.

— Konvencija socialistične stranke v Wisconsinu se vrši v dnevih od 18. junija. Za kandidata v kongresu v 5. okraju je nominiran Victor Berger, ki je bil nedavno vojni in po vojni dvakrat izključen iz kongresa zaradi "nelojalnosti" napram Zedinjenim državam. Edmund T. Melms je socialistični kandidat za kongresnika v 1. distriktu.

Berger je bil drugič izvoljen v kongres leta 1911, potem, ko je bil obsojen vsled kršitve espionskega zakona. Ostal je na svobodi pod \$40,000 varščino, medtem, ko se je vršila legalna borba na višjih sodiščih. Vsled svojih protivojnih aktivnosti mu večina kongresu ni dovolila sedeža in razveljavila njegov mandat. Berger je bil pri dopolnilnih volitvah ponovno izvoljen in večina kongresa ga je ponovno izvolila. Pri tretjih dopolnilnih volitvah je bil porazen, malo večno glasov. Stranka v Wisconsinu izjadrila, da bo Berger to pot izvoljen z veliko večino.

— Konvencija državne organizacije socialistične stranke v Massachusetts, ki se je nedavno vršila, je završila svoje delo.

(Nadaljevanje na 14. strani.)

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

NEKOLIKO PRIMERJANJA.

MURSGLOVE, W. VA. — Po listu *Industrial Solidarity* povzemam, da povprečni ameriški delavec zasluži manj kakor tisoč dolarjev na leto. Tako kažejo naše statistike, ki se ne motijo mnogo. Navadno stane take reči rajše olepšujejo. S svoto \$1,000 mora delavec skrbeti za družino, plačevati mora obleko, varnino in vse druge potrebščine. Njegovo življenje s takim zaslužkom ne more biti drugačno kakor mi.

Na drugi strani se nam nudi drugačna slika. Bogate dame izjavljajo v slučajih raznih sodnih obravnav, da potrebujejo za svoje preživljanje na tisoče dolarjev na leto. V New Yorku so med drugim dva dekleta, ki nista še nikdar opravljali kakega koristnega dela. Producirali nisti niti za cent vrednosti. Ne poznate si stanovanja same, ne šivate, ne kuhate, toda nista živite v izobilju. So tudi zelo občutljive, kajti če vidite delavca na cesti oblečenega v capah, "zbožni" Njuna mati, Mrs Emma Stern Werheim pravi, da potrebuje njenih hčerki za preživljanje vsaka \$25,000 na leto.

Vidiš prijatelj delavec, štiriindvajsetkrat toliko, kakor ti na leto zaslužiš. Ona potrebuje \$25,000 na leto. Poleg ima že stanovanje in plačano služinčad. Kaj misliš, kdo ji zasluži tistih 25 tisočakov? Ti, jaz, vsak ameriški delavec, ki dobi le mal del od tistega, kar v misli zasluži. Drugo dobe paraziti. Ti se moraš zadovoljiti s slabim stanovanjem, ki je v mnogih slučajih nezdravo. Stanovanje vsake izmed omenjenih deklet stane \$3,000 dolarjev na leto, skupaj šest tisoč. Ti si si za ta denar lahko postavil že hišico in še zadovoljen bi bil z njo. Vsaka potroši \$4,000 za obleko na leto. Tvoja žena in ti se morata večkrat zadovoljiti z eno novo obleko skozi par let. Koliko je slučajev, ko ona reči delavčeva žena: "Ne morem nikomur ven, ker nimam primerne obleke." Za potovanje potroši \$1,000 vsaka. Kako se voziš ti? Za "izobrazbo" troši vsaka \$2,400 letno. Bogate dame in bogati sloji sploh se umabrazujejo na svoj način. Ta način bo dober toliko časa, dokler se ne bo delavstva izobrazilo in spoznalo, da so mu paraziti in parazitkinje nepotrebni. Tvoje v čebelnjaku so vsaj včasih potrebni. Troji v družinski družbi nikdar. Za konje in vzdrževanje hleva troši \$3,000 vsaka. Za razne sporte in članarino zaletnim klubom \$1,500, za hrano, korespondiranje in podobne stvari \$2,000, za zdravniške \$500, za stroške avtomobilom \$2,000, za prirejanje zabavnih večerov \$1,000.

Tole stvar večkrat prečitaj. Čitaj jo ženi in otrokom. Čitaj jo bosu, ko iščeš delo in pri tem ne pozabi misliti, zakaj je družabna uredba taka, da daje tebi, ki utvarjaš bogastva, tisoč dolarjev na leto, tistim, ki se delajo in ne ustvarjajo, pa daje vse bogastvo. Njim ne ugodnosti življenja, tebi mizerijo v borbi za obstanek dokler se ne zgrudiš v nji.

SPROHAR.

VSI NA SOCIALISTIČNI PIKNIK V RIVERVIEW.

CHICAGO, ILL. — Cook County organizacija socialistične stranke priredi v nedeljo dne 18. junija velik piknik, katerega čisti dobiček je namenjen v podporo socialističnemu tisku v Chicagu. Piknik se bo v dobro znanem Riverview parku na No. Western blizu Belmont in Clybourn Ave. Ta piknik prinaša čikaška socialistična organizacija že leta in udeležba je bila vsako leto, s par izjemami, ogromna.

Kakor je razvidno iz oglasov in letakov, ki jih je dala Cook County organizacija, bo na programu petje, glasba, govori, ples in razne igre. Zastopani bodo vse socialistične organizacije, to je narodnostnih federacij in ameriške, kolikor jih je v Chicagu, odnosno

v Cook County. Za jugoslovanske sekcije je odbran kot govornik sodrug F. Godina. Govori prično ob 1. popoldne. Govorniki narodnostnih skupin nastopijo med prvimi. Za slučaj potrebe se bo govorilo iz večih govorniških tribun, ako bo množica za eno prevelika. Glavni shod se prične ob 3:30 popoldne, na katerem nastopi kot glavni govornik sodrug Millard Price, tajnik ohijske organizacije socialistične stranke. Sodrug Price je socialistični kandidat za gubernerja v Ohio in splošno znan kot eden najboljših govornikov in humoristov.

Čikaški delavci, pojdimo prihodnjo nedeljo vsi v Riverview, ne samo da si razvedrimo duha, ampak da slišimo razne govornike, ki so na delu za boljšo človeško družbo.

Vstopnice so po 30c, vojni davek vštet. Dobe se pri vseh članih socialističnega kluba št. 1, ali pri soc. klubu na Pullmanu in pri sodrugih srbskega kluba na North Side in v upravništvu Proletarca. Na dan piknika bodo naši člani prodajali vstopnice tudi na ulicah v bližini parka. Dne 18. junija vsi na socialistični piknik v Riverview! — *Večletni izletnik v Riverview.*

GLAS IZ ŽENSKIH VRST.

DARTMOOR, W. VA. — Zelo pazno prečitam vselej Proletarca in pri tem sem seveda čitala tudi dva dopisa od Clevelandčanke A. A., ki je v njih razpravljala o vlogi žensk pri vzgojevanju mladine in o potrebi ženskega sodelovanja v razrednem boju.

Resnica je, da se moramo me ženske učiti, če hočemo biti kos svoji nalogi kot učiteljice mladine in jo vzgajati za razredni boj. Na ta način bi odvzeli mnogo vpliva, ki ga imajo na otroke šole, katere so danes še pod kontrolo privatnih interesov in dolarskega patriotizma.

Nobena žena ne more vzgajati svojih otrok v razredno zavednem duhu, če ni sama zavedna. Matere navadno uče otroke moliti in kako se napravi križ. Pri ženstvu je še preveč utrjen duh pobožnjaštva, ki je veliko kriv, da so njihovi otroci, potem ko dorastejo, nezavedni in vsled tega pristopni kapitalističnemu hlapčevanju.

Ženske navadno rade čitajo. Toda kaj rade čitajo, je drugo vprašanje. Če bi čitale dobre knjige in take liste, kakor je Proletarec, bi se marsikaj spremenilo med našim ženstvom. Dokler bodo čitale nesmiselne bedarije v kakršnikoli formi in krvave romane, ne bodo nikdar napredovale v izobrazbi.

Ženske, to je matere, imajo otroke pod svojim vplivom dokler ne gredo izpod domače strehe, ali vsaj vse dotlej, dokler ne prično misliti drugače kakor njihove matere. In otroci so vedno na zunaj in znotraj odsevmater. Ako je mati inteligentna, se bo to tedaj poznalo tudi na njenih otrocih. Ako veruje v snago, bodo tudi njeni otroci snažni. Otroke navajati na lepo vedenje je stvar mater.

Vzgajati mladino ni lahka stvar, če bi bila lažja kot je, bi bilo kmalo drugače na svetu. Nihče ne more naučiti drugega več, kakor je sam. Ako bo učenec končno več znal kakor učitelj, je to vsled tega, ker tudi sam misli in se pri tem uči. Kako naj mati pravilno uči svoje otroke, ako pa sama ni pravilno poučena o stoterih stvareh, ki bi jih moral človek razumeti.

Mnogo se kritizira ženske, češ, da ne znajo drugega kakor klepetati in opravljati. Recimo, da ženske res več opravljajo kakor moški. Priznajmo to. Ampak o čem naj ženska govori, ako nima nobenega znanja, ne o politiki, ne o razrednem boju, ne o tej ali oni vedi? Govoriti pa mora. Govori tedaj to, kar razume, in opravljati zna vsakdo.

Stvar našega ženstva je, da se prične bolj zanimati za čitanje literature, ki navaja k vzgoji. In njihova stvar je, da prične več razmišljati o raznih dogodkih in potekih, ki se tičejo življenja v človeški družbi.

Ne bi bilo res, če bi kdo trdil, da je vse ženstvo nezavedno in nevedno. Ženske so že na vseh poljih dela in znanosti pokazale, da so zmožne misliti in zmožne

dosegati uspehe. Od zadnje vojne je ženstvo posebno napredovalo. Vsled nje so v tistih deželah, ki so bile najbolj prizadete, silno trpele in to je marsikateri dalo povod več misliti. Napredek ženstva bi bil lahko še mnogo večji, ako bi mu pri vzgojevalnem delu tudi moški več pomagali. Na nesrečo jih je še mnogo takih, ki ga v napredu ovirajo. Če ženska reče kako besedo o politiki, se hitro najde kak moški, ki ji pojasni, da o takih rečeh ženske nič ne vedo. Izreki, kakor "ženske imajo dolge lase pa kratko pamet", ali pa, "prostor za žensko je kuhinja in dom", so znak takih moških, ki mislijo, da je žena manjvredno bitje. Zato zahtevajo od nje, naj molči, kakor da je molk in garanje ter slepa in brezobzirna pokorščina njena edina dolžnost v življenju.

Če bi taki ljudje nekoliko pomislili, bi vedeli, zakaj se dobe ženske, ki nič ne razumejo ne o tej ne o oni stvari. Saj se jim stoletja ni pustilo niti misliti o čem drugem kakor o kuhinji in o pestovanju otrok, ako je sploh to utegnila.

Naši sodrugi imajo pri vzgajanju ženstva hvaležno polje. Kaj je lepšega, kakor zavedna žena, razumna mati! Otroci iz takih zakonov ne bodo tako izpostavljeni pogubnim vplivom kapitalistične vzgoje in zanje ne bo nevarnosti, da se pogreznejo v blato verskih vrah. Na ta način bi mnogo hitreje napredovali, kajti inteligenca od generacije do generacije bi rasla hitrejša kakor sedaj, ko se ženski v splošnem še vedno zapira vrata do boljše izobrazbe, če že ne v šolah, pa pozneje v življenju po krivdi tistih moških, ki mislijo da "baba" ne more biti nič drugega kakor opravljiva in neumna.

Od zavednih sodrugov je odvisno, v koliko so sposobni pridobivati ženstvo za razredno zavest. Od njih je odvisno, kedaj pridejo mase ženstva izobraženejšje vrste razrednih borcev.

Pridružujem se dopisnici iz Clevelanda, ki kliče, naj se oglasijo tudi druge ženske v Proletarcu in povdo svoje mnenje in svoje izkušnje. — Članica JSZ.

DISKUZIJSKI VEČERI SPRINGFIELDskega KLUBA.

SPRINGFIELD, ILL. — Pileg čitanja je za delavstvo važno, da tudi ustmeno razpravlja o raznih dogodkih, kajti le tako se lahko spoznajo razna mnenja, katera vplivajo na delavčev razum in mu ga razvijajo. Vsled tega se je na zadnji seji našega socialističnega kluba št. 47, JSZ., sklenilo, da bomo obdržavali vsako soboto ob 8. zvečer diskuzijski večer za članstvo kluba in somišljenike v prostorih Slovenskega Narodnega Doma. Ako pa se bo vršila eno ali drugo soboto kaka priredba ali seja, tedaj se naš diskuzijski večer vrši dan prej, to je v petek zvečer ob isti uri.

Sodrugi, potrebno je, da se udeležujemo teh razpravljaj. S tem vežhamo um in se vsposobljamo v razumevanju stvari, ki so enemu ali drugemu še več ali manj nejasne. Privedite s seboj naše somišljenike.

Pozneje bomo nabavili razne knjige, katere bodo na razpologo za čitanje našim sodrugom v klubovi čitalnici. Z vztrajnim delom bo v naši organizaciji vedno več življenja in postajala bo vedno aktivnejša. Vsakdo naj k temu cilju pripomore kolikor največ more. V sodelovanju drug z drugim je moč.

F. BESJAK, tajnik.

POZIV.

HERMINIE, PA. — V "Glasu Naroda" z dne 29. maja je bil iz te naselbine priobčen dopis, v katerem napada dopisnika v Proletarcu vsled dopisa "Iz Pennsylvanije", priobčen v izdaji Proletarca z dne 18. maja. Dopisnik G. N. se je podpisal "Neupogljivi stavkar", dopisnik v Proletarcu pa "Stavkar."

Pozivam dopisnika v imenovan izdaji Glasa Naroda, da objavi svoje ime — ne radi napada na dopisnika v Proletarcu, ampak radi nesmiselnih natolcevanj o klubu socialistične stranke št. 49 v Herminie. Ker drugega socialističnega kluba v Herminie sploh ni, se stvar tiče našega kluba. V našem klubu vlada najlepša sloga že več let, torej ne vem kdo izmed članov bi bil tista nesrečna oseba, katere se morjjo rojaki, ki so izven kluba, ogibati, ali da naj radi nje ne vstopijo v klub.

Dopisnik naj pride na dan z boljšimi argumenti in z dokazi, da je ta in ta oseba škodljiva član. Jaz sem prepričan, ako prinese dokaze, da je kak posamezna oseba vzrok, da klub nima večjih uspehov kakor jih ima, da se bo prizadeti radevolje umaknil in pristopil h kakemu angleškemu klubu. Vem, da se nani ni tako trmoglavega sodruga, ki bi se pri umakniti, ako se mu DOKAZE, da je coklja napad v klubu.

Dopisnik v Glasu Naroda naj pride brez bojazni na dan. Kdor hoče biti bojevnik in kritik, se ne boji in se skrivati pred javnostjo. Streljanje imamo ni častno. Nihče tudi nima pravice očitati drug strahopetstva, če se sam obnaša strahopetsko.

Dotičnik, ki je pisal dopis iz Pennsylvanije, ki bil priobčen v Proletarcu dne 18. maja, je podal ničeno sliko in dopis bi lahko brez skrbi podpisal, če se mi, da bi bilo v naših naselbinah veliko več razumljenja, če bi vsi dopisniki podpisavali pod svoje spise prava imena. To bo jih sililo, da bi morali pod pritiskom javnosti podajati pravo sliko in se bi izgibali natolcevanj.

Cilj vseh zavednih delavcev je socializem, in včasih med nami porode kake razlike v mišljenju, v to nič hudega. Toda izogibati se moramo blaten napadanj. Na ta način bomo hitreje dozorevali družbo medsebojnega sodelovanja v prid splošni in socializem bo preje dosežen.

ANTON ZORNIK, tajnik kluba št. 60.

STRNIMO NAŠE SILE TUDI NA POLITIČNEM BOJIŠČU.

OD NEKJE IZ PENNSYLVANIJE. — Moja naselbina se nahaja tam za deveto goro od Exports. Tam je moj dom, če je dom.

Četudi imam že 99 velikih grehov na svoji strani in malih brez števila, se vseeno oglasim tudi v našem Proletarcu, v temu staremu zagovorniku delavskih interesov med ameriški Jugoslovani.

V vseh drugih listih opažam dopise iz takajšnje okolice, le v Proletarcu se redkokdaj kdo oglašuje, in siračno je v tem okolišu veliko zavednih delavcev in socialistov.

Danes, ko je v teku velika bitka med samostojnimi premogovniškimi baroni in zaslužnjenimi trgogarji, se nekateri vprašujejo, čemu pravzaprav stikamo? Stavke so nekaj čisto navadnega, kajti vrie se že dolgo vrsto let in že pred stoletji so bile postane kakor je razvidno iz starih spisov. Samo načini borbe se spreminjajo.

Zal., da se v delavskem gibanju v Ameriki, v likor se tiče stavke, načini boja skoro vedno enaki. Stara generacija umira in nova hodi isto pot kakor njena prednika. Toda časi se vendar spreminjajo, kot ti ves svet ne spi. Napredovanje znanosti, napredek tehnike, številne nove iznajdbe, razvijanje kapitalizma do višine, o kateri se v prošlosti ni niti sanjalo, veliki poraja nove čase, nove razmere in narekuje delavstvo na industrialnem bojišču nov način boja. Dobiček strovnih bogastev se izteka v blagajne par ljudi. Delavci je ostal mezdni suženj kakor je bil. Kapitalizem se napredoval. Delavec je ostal v enaki odvisnosti.

Ogromna večina delavstva ima zakrite oči pred resničnimi dejstvi in jih radi tega ne more razumeti. Zato tudi ne more najti pota k osvoboditvi, ne more otrestiti verig izkoriščanja in brezpravnosti.

Predno bomo v stanu doseči kake prave uspehe, se bo moralo med nami marsikaj spreminiti. Predvsem bomo morali dobiti boljši pojem o solidarnosti. Iz naših vrst bo morala izginiti samopamtnost in opravljanje drug drugega. Ko bomo enkrat sposobni za kooperativno delo v skupni organizaciji, bo naš pil šele začetek naše prave poti, držeče naprej do cilja. Kapitalistični sloji žive razkošno na naš račun. Delavstvo vseh narodov živi v pomanjkanju in mučnjem stradajo. To ni zato, ker so kapitalisti kot taki krivični. Drugačni kakor so ne morejo biti. Ampak da nam svetu toliko krivičnosti kolikor jo je, da je na eni strani pomanjkanje in na drugi razuzdano rajanje v kopanje v zlatu, so krive delavske mase, ker še ne znajo ustvariti boljših razmer.

Marsikdo modruje v teh počitnicah, ki nam jih je prinesla stavka, deloma brezposelnost, da ako

boju zmagamo v Westmoreland County in si priznajo priznanje premogarske organizacije, bomo mi vrbancu. Dobro bi bilo, da si priborimo priznanje organizacije, kajti naše stališče bi bilo s tem nekoliko olajšano. Toda bojov s tem ne bi bilo konec, saj ležko breme, železna peta, ki tišči k tlom neorodnih krajev premogarjev, bi samo malo popustila. Na vsak način, bojevati se moramo za priznanje, če to dosežemo, se ne smemo udajati iluziji, da v našem boju za nas končan. S priznanjem strokovne organizacije bi si pridobili nekoliko svobodnejše gibanje. Toda do ciljev ne bomo prišli na način, da bi del potniško palico in korakali po poti do cilja, kar se gre naprimer v sosedno mesto ali vas. Cilj se doseže le z bojem. In boj se vrši po poti do cilja, vodena pa socialistična armada. Raditega bi morali vsi obrniti na organiziranje naših vrst v socialistični stranki. Politična organizacija za jugoslovanske delavstvo je Jugoslovanska Socialistična Zveza in to moramo okleniti. Vednih stavk mora biti enkrat več. Pod kapitalizmom jih nikdar ne bo. Torej do kapitalizma.

Moč armade, ki ruši trdnjavo kapitalizma, odvisna od števila članov, od števila aktivnih borcev. Stranka mora biti in se jeziti, zakaj gremo tako počasi naprej, je slabo bojevništvo. V armado vstopi! Član postane, agitator, bojevnik, in uči se sam in uči druge.

Ako bomo zanemarili politično organizacijo, tedaj bodo tudi unije kmalo vse zrušene. Politična moč, ki je danes v rokah kapitalističnega razreda, zadaja vsakemu gibanju težke udarce.

Ameriške kapitalistične stranke utrjujejo svojo moč. Delavstvo to čuti na sebi, pa se vendar ne zgane. V Washingtonu kujejo nove postavbe proti delavstvu, nove zakone za oviranje gibanja inozemcev v tej deželi, sodišča izrekajo obsodbe nad unijami, delavstvo pa se jezi in — ne dela ničesar za varovanje svojih interesov. Oziroma, tistih, ki delajo in se bore, je premalo, da bi bili kos kapitalistični premoči.

Naša moč se mora koncentrirati v socialistični stranki. Ko bi imeli mi v rokah nekaj legislatur, nekaj sodišč, in vsaj sto takih zastopnikov v kongresu, kakor je Meyer London, bi do stavke premogarjev nihče ne prišlo. In če bi prišlo, bi bila že končana v našo delavstvo.

Tovariši delavci, organizirajte socialistične klube in kjer jih še ni. Kjer obstoje, jih jačajte! — *Eden besedi mnogih.*

ODGOVOR NA POJASNILO F. NOVAKA.

Chicago, Ill. — Mr. Frank Novak je strašno hud, ker sem vprašal zadnjič "Znanje", naj pojasni, če je v odličnem na pristojno mesto svoto, ki jo je sklopljeno pred leti za štrajkujoče člane W. F. M. Jaz nisem vprašal Novaka, naj pojasni, koliko je imel ker je ali oni list naročnikov, in koliko je on žrtvoval za socializem. Vsak delavec je napram sam sebi in svoji družini dolžan, da se žrtvuje za socialistične cilje. V kolikor se je žrtvoval, mu bo delavstvo gotovo hvaležno; toda še hvaležnejši mu bo, če poravnava svoje obveznosti. Jaz upam, da bo Mr. Novak zadevo omilil, kakor je prav, in tedaj mu ne bo nihče nič očitati. Jaz ne bi hotel delati krivice Mr. Novaku, želim pa, da se ne dela krivice niti drugim.

Mr. Novak pojasnjuje, da se nahaja dotična svota na temkajšnjem socialističnem klubu; all right! Lahko bo sedaj že vedel, kako in kaj.

To je moja zadnja beseda o tej zadevi, pa mirna bosta.

Tisti, ki je bil radoveden.

IZJAVA BLAGAJNIKA MILWAUŠKEGA SOCIALISTIČNEGA KLUBA.

MILWAUKEE, WIS. — V "D. Sloveniji" z dne 2. junija, stran 12, je najti pod naslovom "Odgovor na izjavo v Prosveti in Proletarcu" izjavo g. Fr. Novaka, ki v glasi:

"Omenjena vsota se nahaja v blagajni tukajšnjega socialističnega kluba."

Kot blagajnika kluba me veže dolžnost, da to izjavo odločno zanikam in odklanjam vsako odgovornost za dotični denar, ker do danes, 11. junija, nisem prejel še nobene vsote od g. Novaka. Toliko v pojasnilo, da ne bo letel sum na socialistični klub ali na mene.

MARTIN ROŽIČ, blagajnik socialističnega kluba, 380 Virginia Str., Milwaukee, Wis.

NAZNANILO.

CHICAGO, ILL. — Prihodnja seja socialističnega kluba št. 1, JSZ., se vrši v petek 16. junija ob 8. zvečer v dvorani SNPJ. na 2657 So. Lawndale Ave. Udeležite se je polnoštevilno. — *Tajnik.*

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soci. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletarijata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč". —

LISTU V PODORO.

X. IZKAZ.

WAUKEGAN, ILL. — Martin Judnich	30
HIGHLAND PARK, MICH. — Math Urbas, 50c; preje neizkazano, isti, 25c, skupaj	75
HIGHLAND PARK, MICH. — Joseph Kos	30
HERMINIE, PA. — Po 25c, A. Jezeršek, A. Zorč, A. Bertl, F. Vulch, J. Cuder, L. Flajs, F. Bertl, J. Horvat, Ch. Pogorelec, H. Vulch, A. Komac, J. Zornik, skupaj	3.00
CHICAGO, ILL. — Društvo Slovenski dom, št. 86, SNPJ., prispevek deleža od prebitka veselice dne 6. maja	18.75
WAUKEGAN, ILL. — A. Car, \$2; F. Sirk 50c; (izročila Frances A. Tauchar), skupaj	2.50
CLEVELAND, O. — J. Kodrich50
NOKOMIS, ILL. — G. Plahutnik	1.00

V tem izkazu 27.10
V zadnjem izkazu (11. maja) 436.25

Skupaj do 9. junija \$463.35
Pomotoma izkazano za društvo 242, SNPJ., v mesecu aprilu 2.00

Čistega listu v podporo do 9. junija je torej . . \$461.35

Beseda "samoodločevanje" je še vedno v rabi. Izgleda, da ni še noben narod zrel za samoodločevanje. Zato govore tisti, ki verujejo v osvoboditev ljudstev, o diktaturi. Diktatura, taka ali taka, ne spremeni ljudstva. Zato nobena diktatura ni mogla ohraniti tistega, kar je prvotno mislila obvarovati.

Sedemnajst let vbija Proletarec slovenskemu delavstvu v glavo socialistične nauke. Poleg tega lista je še na stotine drugih, ki vrše enak posel. Imamo na tisoče agitatorjev, številne knjige in brošure, ljudje pa še zelo malo vedo o socializmu. Ljudje se počasi uče. Zato je vrhovnemu sodišču mogoče izrekat odloke, ki napravijo vsak, ljudskim interesom prijazen zakon, neustaven. Pred ljudstvom nimajo strahu, ker je nevedno. Polagoma spoznava resnico, kar je zasluga socialistične vzgoje. S svojim delom bomo nadaljevali.

VESTI IZ DELAVSKEGA GIBANJA DOMA IN NA TUJEM.

(Nadaljevanje z 10. strani.)

minirala za governerskega kandidata Walter S. Hutchinsa. Ob enem je nominirala kandidate v vse druge urade. Kampanja stranke se bo vršila iz Bostona.

— Socianistična stranka v New Jerseyju je pričela z živahno volilno kampanjo za jesenske volitve in za pridobivanje novih članov stranki. Naloga agitatorjev je ob enem širiti newyorški socialistični dnevnik "New York Call."

— Mesecu julija prične konvencija socialistične stranke v New Yorku, ki je razun wisconsinske najjačja socialistična organizacija v stranki. Udeležba bo zelo številna in za časa konvencije se bodo vršile v mestu New York razne manifestacijske in druge priredbe. Konvencija bo nominirala popolno listo kandidatov v razne urade za jesenske volitve. Newyorška organizacija stranke vrši že več mesecev kampanjo za ustanovitev novih lokalov v krajih, kjer še ne obstoje. V tem podvzetju je dosegla že velike uspehe. Organizirala je socialistične lokale v Dunkirku, Little Falls, Herkimerju in večih manjših mestih.

— Za voljno kampanjo socialistične stranke se delajo tudi v državi Kentucky živahne priprave. Nominiranih je že več kandidatov za kongresnike in v druge urade.

— Kot smo že poročali, je prevzel sodrug Emil Herman, ki je bil izpuščen iz ječe takrat kakor Debs, agitacijsko turnejo po nekaterih zapadnih državah za ustanovljanje novih socialističnih lokalov in pojačanje starih. Zadnje čase je potoval po državi Idaho, kjer se je organiziralo več novih in pojačalo stare socialistične organizacije. Tako poroča socialistični distriktni tajnik O. A. Kennedy iz Ogdena, Utah. Na potu so poleg Hermana tudi drugi agitatorji stranke, s katerimi kooperirajo lokalni sodruzi.

— Pri volitvah za sodnike v okraju Cook (Chicago in okolica) so dobili kandidatje socialistične stranke 16,000 glasov. Demokratska in republikanska stranka sta imeli skupne kandidate. Izmed kapitalističnih kandidatov za sodnika je prejel največ glasov Sabbath, za katerega je glasovalo 97,000 volilcev. Vpoštevajoč število skupnih oddanih glasov so socialistični glasovi proporcionalno napredovali. Stranka ni za te volitve vršila nikake kampanje, ker je posvetila vse svoje aktivnosti delu, da se organizacija v Chicagu zopet utrdi. Če ne bi bilo razdiralcev v taboru ekstremistov, bi se lahko dosegel boljši uspeh. Strankno organizacijo so oslabili, sami pa tudi ne gredo v volilni boj, ker se boje blamaže, zato pa rajše rujejo naprej proti socialistom. Delavstvo se bo končno spametovalo in jim obrnilo hrbet.

AKCIJA ZA ZEDINJENJE DELAVSKIH STRANK V DRŽAVI WASHINGTON.

V Seattlu, Wash., se je po prizadevanju dr. Roberta Whittakerja vršilo več posvetovanj, katerih naloga je bila zediniti Farmer-Labor Party, socialistično stranko, Workers Party in socialistično delavsko stranko za skupno akcijo na političnem polju. Združenje, če se posreči, bo slonelo na federativni podlagi. Vsaka stranka obdrži svojo indentiteto, nastopale pa bi skupno v vseh tistih zadevah, v katerih je skupna akcija v obstoječih okoliščinah mogoča.

Prejšnja leta je bila socialistična stranka v državi Washington zelo jaka in imela je precej zastopnikov v državnih legislaturi. Vsled persekucij in pozneje v notranjih sporov je stranka oslabila in njeno politično delovanje je zavzela Farmer-Labor party, v kateri je zelo velika bivših članov soc. stranke. Delovanje za zedinjenje v soglasju sklepov konvencij socialistične stranke v Detroitu in letos v Clevelandu.

KONVENCIJA FARMARSKO-DELAVSKE STRANKE.

Konvencija Farmarsko-delavske stranke, ki se je vršila dne 27. in 28. maja, je sprejela med drugimi tudi resolucijo za skupno politično akcijo vseh ameriških delavskih strank in struj, nadalje resolucijo, ki zahteva osvoboditev vseh političnih jetnikov, imenovanih se je za bonus vojakom, izrekla je svoje simpatije v borbi za osvoboditev izpod angleškega jarma, izjavila se je za priznanje mehiške in ruske revolucije, podala je izjavo, da bo podpirala akcijo za osvoboditev Sacea in Vanzetija itd. Navzočih je bilo 72 delegatov iz osemnajstih držav, kot Connecticut, District of Columbia, Indiana, Iowa, Illinois, Kentucky, Maryland, Michigan, Minnesota, Missouri, Nebraska, New York, Oklahoma, Ohio, Pennsylvania, S. Dakota, Wisconsin, Wyoming. Državne organizacije stranke v Utah in Washingtonu so pismeno sporočile, da se vsled velikih stroškov ni mogoče poslati delegatov. John H. Walker, predsednik Illinoiske delavske stranke, je bil ponovno izvoljen za predsednika stranke. J. G. Brown je bil ponovno izvoljen za gl. tajnika.

Farmarsko-delavska stranka je od početka svoje aktivnosti slabo napredovala, dasiravno ima med svojimi vodji precej vplivnih unijskih odbornikov. Najjačja je v državi Washington. Podpirajo jo razni sindikatski lokali in njeno glavno glasilo je tednik *New Liberty*, ki izhaja v Chicagu.

—V Praškem okraju na češkem se je dne 14. maja vršila generalna stavka, katere se je spomnimo deležilo delavstvo vseh čeških delavskih struj.

Stavka je bila v glavnem kot protest proti znižanju plač, z njo se je zahtevalo uravnanje nekaterih sporov med delavstvom gotovih strok in podjetniki in bila je demonstracija proti ponovnemu podražanju potrebščin in za znižanje cen potrebščin.

Češka, ki je dobila 25 odst. prebivalstva leta 1914, Avstrije, je dobila 80 odst. vse njene industrije. Velike razlike v valutah je češka izvozna trgovina zelo prizadeta in dežela se nahaja v občutni gospodarski krizi.

ODGOVOR NA ODGOVOR.

U "Znanju" od 29. maja nalazi se članak pod naslovom "Otvoreno pismo oportunistima Jugoslaviji", u kojem se sumlja tamošnje drugove, da su pismo koje je izašlo u "Radničkim Novinama" br. 27, sami napisali. Zato odgovoram na spomenuti članak u istom listu.

Pismo američkih drugova, koje je izašlo u "Radničkim Novinama" u Beogradu, nije pisano po pojedinačnim već po nalogu odbora Srpske sekcije J. S. S. od američke socijalističke partije.

U prvome naslovu "upotrebljavajo reč "gospod", premda znadu, da gospoda nisu. I ja, kada bi vas nazvao gospodom a znam da to niste, bi sam sebe upotrebljavio smešnim. U članku se nadalje kaže, da niste boljši drugovi oportuniste, jer su se ujedinili u "socialpatrijotima". Po toj logici bi i treća Internac-

spadala k njima, jer se je izrekla za sporazum sa svim Internacionalom. Dalje se u članku veli, da drugovi prouzrokovali propast K. P. Jugoslavije sa lali, kleveta, policijo i. t. d. Svakom mislećem niko je poznato da su stari, oprobani drugovi i borci socializma u Jugoslaviji, dok su videli kakovu silu su komunisti zauzeli, ostali po strani, jer su u stvari znali do čega će taka taktika dovesti. To su u stvari znali, jer so dublje gledali in posmatrali situaciju, jer su imali dosta izkustva u borbi i radu. A i oni drugovi komunisti u kraju priznaju, da bi bilo mnogo bolje, da su ostale i "izdajice" sa njima. Zbog priznanje da su bili zalutali i trebajo nekoga, koji ih vadijo iz blata?

Organizovani Radnik poriče da su oni hteli rešiti situaciju i priznaje poraz jugoslovenskog radničkog sindikata pod vodstvom K. P. J. I još se tvrdi da su socialisti krivi da nije došlo do revolucije na celom kraju. To su sve nagadjanja. U istini možemo kazati, da je radnička klasa bila dovoljno jaka, imala bi ono što treba ljudi. Ali ostavimo mi to "da je bilo", "kada bi bilo", "kada bi mogli" i. t. d. Niko nezna, kako bi bilo. Isto lako se može grđiti i bacati blato na poštene članove borce, jer papir pretrpi sve što se metne na njega.

Žasto drugovi oko "Znanja" ne pogledaju na žastu činjenicu, kako su takozvani neutralci u Jugoslaviji domili već tri štrajka krojačkih radnika u Sarajevu i Kragujevcu i probali slomiti i druge. Dali je to komunistički? Dali oni misle, da će takav način slomiti kapitalizam i osloboditi radničku klasu? Nikada!

U 3. broju Znanja se priznaje da su komunisti zalutali na tome, da pocepajo socijalističke organizacije, ali priznaje da je to nanelo štetu. S tim se i ja slažem. Marks nije kazao "radnicj sviju zemalja, pocepajte se", nego obratno. Nepobita je činjenica, da su socijalisti od uvek zagovarali jedinstvo kao što će in sutra činiti.

I dalje se veli, da Radničke Novine kritikuju Komunističko Partijo Rusije. To ne znači, da su protiv naše revolucije, jer niso, nego pišu o događajima kako se zbilja odigravaju pa kako ih ko razumeo.

Kada je postala u Rusiji najveća nevolja i glad, oni strahivci S. Marković i P. Pavlović dolaze iz Rusije u Beč, jedan sa 75 hiljada dolara, a drugi sa nekoliko milijona kruna a tamo im se je uzeo porez od tog novca. Što na tom! Kada bi taj novac zbilja išao u korist radničke klase za organizavovanje, bilo bi mnogo bolje. Kad ide u korist cepanja i zavadjanja radničke klase, druga je stvar.

Oni ljudi, koji prate pisanje Org. Radnika, Štampe i druge njihove organe, videće da ništa drugo ne pišu nego fraze i psovke "socijalizdajice", "policajci", "stari", "oportunisti" i neznam šta još.

Ja bi se moglo mnogo šta pisati ali ne bi želeo da se neprijatelji koriste koji to jedva čekaju. Ja verujem, nema čoveka na svetu, koji ne greši, nema ni jednog kojega bi se ne moglo kritikovati, pa bio on komunist ili socijalista ili kogod drugi.

Da, da drugovi, sa ustima se može mnogo šta utvrditi. Videli ste, šta ste govorili i šta ste postigli. Videli ste, kako ste pisali kratko vreme nazad i kako sada menjali ste taktiku i se poprimili legalne borbe. Prvi će još dugo vremena, dakle mi organiziramo one, koje interesira "baseball" više nego njihovi životni interesi.

Kada budemo dovoljno jaki i organizovani i budemo imali dovoljnu snagu, onda možemo govoriti o konkretnoj akciji. Priznati morate, da ste lutali isto ka-

ko drugovi komuniste u kraju. I zato ste danas poprimili program kao što ga ima socijalistička partija, iz koje ste otišli. Sada se pita, radičega ste otišli? Valjda radi imena?

Ne znam, zašto se drugovi bune, ako mi pišemo u ime jugoslovenskih socijalističkih radnika? Mi to imamo pravo, kao i vi, i drugi, koji imaju mase oko svoje organizacije.

S. Bojanovich.

USPEHI MODERNEGA IZNAJDITELJA V EGIPTU.

Hipokrates, grški filozof, rojen leta 460 pred Kristusom, znan za stoletji kot "oče zdravil" je bil pahnen v ozadje z uspehi modernih iznajdb v Egiptu, kar znači, da so Egipčani imeli že precej razvito zdravstveno vedo pred 5,000 leti, ali vsaj več kot 3,000 let pred Hipokratom. Imeli so izvrstno idejo o prebavnih procesih in večina njih zdravil je bila narejena iz raznih zelišč. Vse zmesi Trinerjevega grenkega vina spadajo v to kategorijo. V tem zdravilu ni nobenih kemičnih snovi in je zelo zanesljivo za zabasnost, slab okus do jedil, pline v prebavnih organih, glavobol in druge želodčne nerednosti. Vsak naš odjemalec priporoča to zdravilo svojim prijateljem. Mrs. Anna Ondrik nam je pisala iz New Britain, Conn.: "Moj soprog je bolehal vsled želodčne nerednosti že izza mladih nog, Trinerjevo grenko vino je pomagalo obema meni in njemu in vsled tega ga priporočam vsakomur, ki trpi na želodčnih boleznih." Vprašajte vašega lekarnarja ali trgovca z zdravili tudi po drugih Trinerjevih zdravilih vsa so izvrstna. Mrs Alice Switz nam je pisala iz Jefferson, Tex., dne 3. aprila: "Jaz sem vedno zadovoljna s Trinerjevimi zdravili. Trinerjev Liniment je izvrstno dober, daje najboljšo pomoč proti revmatizmu."

Kakor vsako leto ob tem času,

TAKO PRIREDI TUDI LETOS

**COOK COUNTY ORGANIZACIJA
SOCIALISTIČNE STRANKE**

CHICAGO, ILL.

DNE **18. JUNIJA** T. L.

VELIK PIKNIK

V' PODPORO SOCIALISTIČNEMU TISKU

v Riverview Parku

Na dnevnem redu bodo govori,
godba, ples in prosta zabava.

VSTOPNINA 30c ZA OSEBO
VOJNI DAVEK VŠTET.

Vstopnice se dobe pri članih kluba št. 1, 20 in 224 J. S. Z. ali pa pri upravništvu "Proletarca," 3639 W. 26th St.

SLAVNOST SLOV. DEL. SOKOLA V CHICAGI.

Naznanjamo slovenski javnosti, da priredi "Slovenski Delavski Sokol v Chicagu" v dneh 26. in 27. avgusta 1922 veliko slavnost v dvorani Sokol Pilsen na So. Ashland in W. 18th Str., deloma v Hrvatskem sokolskem domu na S. Racine v bližini 18. ulice. Pričakujemo, da nas posetijo tudi druga sokolska društva iz vseh krajev Amerike.

Med drugim se bodo vršile telovadne tekme, v kateri bodo tekmovali najboljši ameriški sokoli.

Ker bo to prva prireditelje te vrste v Chicagi, upa domači Sokol, da bo tukajšnja slovenska javnost prijazno sprejela tuje goste in da bo posetila naše priredbe omenjena dneva v obilnem številu.

Podrobnosti programa in drugi podatki bodo v listih pravočasno sporočeni.

V spomin te prireditve bo "Slovenski Delavski Sokol Chicagu" izdal spominsko knjigo, ki bo rojakom na razpolago.

Čikaške slovenske organizacije prosimo, naj ne delajo svojih priredb na omenjene datume. Za to uslugo se društvam že naprej zahvaljujemo in obljubljam, da bomo tudi mi vpoštevali dneve vaših prireditev.

Victor S. Skubic, tajnik.

Neizobražene množice niso za resnično demokracijo, pač pa za kapitalistično stafažo in diktaturo.

NAZNANILO.

GIRARD, O. — Seja jugoslovanskega socialnega kluba št. 222, J. S. Z. se vrši vsako četrto sredo v mesecu ob 2. popoldne v Slovenskem domu Girardu. — Rojaki delavci, pristopite k naši organizaciji in postanite bojevniki za delavsko stvarstvo stah socialistične stranke. — Frank Kramer, organizator.

Edini Jugoslovanski pogrebnik in balzamovnik

Za tiste, ki nimajo doma prostora za postavljanje mrtvaških odrov, imamo urejeno posebno kapelo.

Na razpolago kočije in avtomobili ob vsaki uri.

JOSIP PAVLAK
1814 So. Throop St., Chicago, Ill.
Telefon Canal 5903.

"THE MILWAUKEE LEADER"

Največji Ameriški socialistični dnevnik.

Naročnina: \$6.00 za celo leto, \$3.00 za pol leta in \$1.50 za tri mesece.

Naslov: 532 Chestnut Street, MILWAUKEE, WIS.

SEVEROVA ZDRAVILA VZDRŽUJEJO ZDRAVJE V DRUŽINAH.

*Suhe,
Mrtve lase*

možete preprečiti in dati lasem
tisto mehkost, bujnost, in lepoto,
katero si vsakdo želi ako
nadenite

**SEVERA'S
HAIR POMADE**

Izvrstna, priprava za nego las,
idealna, zdravilna, in čista.

CENA 25c

Vprašajte v lekarnah.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

John Plhak & Co.

1151-1153 W. 18th Street

Chicago,
Illinois.

Modna trgovina. Velika zaloga moških, ženskih oblek, izdelanih po najmodernejšem kroju. Cene nizke.

Povej tvojemu prijatelju, je v njegovo lastno korist, da postane čitatelj in naročnik Proletarca.

Kadar...

Kadar mislite na potovanja v stari kraj;

kadar želite poslati svojim rokrajskim sorodnikom, prijateljem ali znancom denar,

ali kadar imate kak drug posel s starim krajem,

obrnite se na tvrdo
ZAKRAJSEK & CESAREK

70-9th AVE.

NEW YORK, N. Y.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET

Tel. 1475

JOHNSTOWN, PA.